

PRITARTA

Šiaulių rajono savivaldybės tarybos

2021 m. birželio 29 d. sprendimu Nr. T-206

**ŠIAULIŲ R. GRUZDŽIŲ GIMNAZIJOS
ŠAKYNOS SKYRIAUS
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA
„AŠ AUGU“**

TURINYS

<u>BENDROSIOS NUOSTATOS</u>	3
<u>1.1. Informacija apie įstaigą</u>	3
<u>1.2. Regiono ir įstaigos savitumas</u>	3
<u>1.3. Vaikai ir jų poreikiai</u>	4
<u>1.4. Požiūris į vaiką ir jo ugdymą</u>	4
<u>1.5. Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas</u>	5
<u>1.6. Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai</u>	6
<u>IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI</u>	6
<u>PROGRAMOS UGDYMO TIKSLAI IR UŽDAVINIAI</u>	7
<u>UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS</u>	7
<u>4.1. Programos įgyvendinimo kryptys</u>	7
<u>4.2. Ugdymo turinys</u>	8
<u>4.3. Ugdymo metodai</u>	8
<u>4.4. Ugdymo priemonės</u>	9
<u>4.5. Ugdymo(si) aplinka</u>	10
<u>4.6. Kompetencijas atitinkantys gebėjimai, nuostatos, pasiekimų žingsniai, veiksena pavyzdžiai</u>	11
<u>4.6.1. Socialinė kompetencija</u>	11
<u>4.6.2. Pažinimo kompetencija</u>	16
<u>4.6.3. Komunikavimo kompetencija</u>	24
<u>4.6.4. Sveikatos saugojimo ir stiprinimo kompetencija</u>	26
<u>4.6.5. Meninė kompetencija</u>	28
<u>4.6.6. Mokėjimo mokytis kompetencija</u>	34
<u>UGDYMO PASIEKIMAI IR VERTINIMAS</u>	37
<u>LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI</u>	38

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

Ikimokyklinio ugdymo programa (toliau Programa) nustato ikimokyklinio ugdymo tikslą, uždavinius, Programos įgyvendinimo prielaidas ir būdus, ugdymo gaires, ugdytinus vaikų pasiekimus ir pažangos vertinimo gaires. Programa skirta 2–6 metų vaikų ugdytojams, pedagogams, tėvams (globėjams). Šia Programa siekiama:

- sudaryti sąlygas augti fiziškai ir psichiškai išsivysčiusiai asmenybei, turinčiai teigiamą savivertę, norinčiai ir gebančiai reikšti save;
- tenkinti kiekvieno vaiko poreikį žaisti, judėti, kurti, pažinti, eksperimentuoti;
- garantuoti vaikui galimybę rinktis veiklą pagal interesus ir poreikius, interesų ir poreikių plėtojamą bei nuoseklų vaiko gebėjimų ugdymą (si).

Programa atnaujinta vadovaujantis Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu (2014) bei Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis (2015). Programa yra orientyras, leidžiantis pedagogui kryptingai organizuoti ugdomąją veiklą, kurti kokybiško ugdymo(si) sąlygas, individualizuoti ugdymo(si) turinį. Sudarant programą atsižvelgta į tėvų (globėjų) lūkesčius, įstaigos savitumą. Programa grindžiama visapusiško ugdymo (si) idėjomis ir apima visas ugdymo(si) sritis.

1.1. Informacija apie įstaigą.

Gimnazijos oficialusis pavadinimas – Šiaulių r. Gruzdžių gimnazija (toliau – Gimnazija).

Gimnazijos buveinė – S. Dariaus ir S. Girėno g. 31, 81421 Gruzdžiai, Šiaulių rajonas.

Gimnazijos teisinė forma – biudžetinė įstaiga.

Gimnazija turi struktūrinį padalinį – Šiaulių r. Gruzdžių gimnazijos Šakynos skyrių (toliau – Skyrius):

įsteigimo data ir veiklos pradžia – 2021 m. rugsėjo 1 d.;

buveinė – Šiaulių g. 20, Šakyna, 81342 Šiaulių r.;

el. p. sakyna@gmail.com, telefonas – (841)377 616

Gimnazijos savininkas – Šiaulių rajono savivaldybė, kodas 111105174, adresas: Vilniaus g. 263, LT-76337 Šiauliai.

Gimnazijos savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija – Šiaulių rajono savivaldybės taryba.

Gimnazijos grupė – bendrojo ugdymo mokykla.

Ugdymo kalba – lietuvių k.

1.2. Regiono ir įstaigos savitumas.

Skyrius veikia Šakynos seniūnijoje, kuri įkurta 1995 metais. Teritorija apima 14 800 ha, susideda iš 1 miestelio, 1 viensėdžio ir 32 kaimų. Seniūnijos centras – Šakyna, 33 km iki Šiaulių. Per Šakyną eina Šiaulių– Naujosios Akmenės kelias. Seniūnija ribojasi su Gruzdžių seniūnija (Šiaulių rajonas), Kuršėnų kaimiškąja seniūnija (Šiaulių rajonas), Kruopių seniūnija (Akmenės rajonas), Gaižaičių seniūnija (Joniškio rajonas). Teritorija suskirstyta į tris seniūnaitijas: Piktuižių, Šakynos ir Žarėnų. Seniūnijoje yra 3 bendruomenės – asociacijos „Šakynos bendruomenė“, Žarėnų kaimo bendruomenė ir Piktuižių kaimo bendruomenė. Seniūnijoje veikia Šakynos ambulatorija, Žarėnų medicinos punktas, dvejį kultūros namai, dvi bibliotekos, dvi bažnyčios, keturios parduotuvės. Pagrindinė seniūnijoje vykdoma veikla yra žemės ūkis.

Skyrius – tai ugdymo institucija, teikianti šiuolaikinį ikimokyklinį, priešmokyklinį, pradinį ir pagrindinio ugdymo I pakopos ugdymą, sudaranti sąlygas visapusiškai ugdyti nepakartojamą, laisvą asmenybę. Skyriuje sudaromos palankios sąlygos atsiskleisti ir plėtoti savitus kiekvieno ugdytinio gebėjimus.

Vyksta integruotas / kontekstualus ikimokyklinis ugdymas – tai skirtingų ugdymo sričių jungimas į bendrą visumą. Taip ugdydamiesi vaikai išmoksta lyginti, analizuoti, apibendrinti, kritiškai mąstyti. Ugdytiniai geriausiai perima naują informaciją, siedami ją su jau turima patirtimi, skatinami dalintis įspūdžiais bei žiniomis. Vadovaujamosi aktyviais ugdymo metodais, technologijų taikymu, daug dėmesio skiriama kūrybiškumo, kritinio mąstymo bei emocinio intelekto ugdymui, kuris padeda kurti erdvę be patyčių bei darniai bendrauti tarpusavyje. Pažanga ir tobulėjimas aptariamai su pačiais vaikais, su vaikų tėvais individualių pokalbių metu. Savitą ikimokyklinio ugdymo grupės gyvenimą formuoja demokratiška ir tolerantiška aplinka, palankios sąlygos asmenybės ugdymui. Kuriama saugi ir maloni atmosfera.

Skyriuje vyrauja bendruomeniškumas. Kūrybingi, tradiciniai, prasmingi renginiai puoselėja mokyklos tradicijas: Sveikatingumo savaitė, Derliaus šventė, Kalėdiniai renginiai, Vasario 16-osios renginiai, Dainų pynė Lietuvai, skirta Kovo 11-osios paminėjimui, Motinos diena ir kt.

1.3. Vaikai ir jų poreikiai.

Programa orientuota į vaiko poreikių tenkinimą. Vaiko poreikis turėti geras socialines, edukacines vystymosi sąlygas yra vienas pagrindinių ir su amžiumi besikeičiančių interesų. Atsižvelgiant į individualius, specialiuosius poreikius siekiama tenkinti vaiko saugumo, aktyvumo, žaidimo, bendravimo, pažinimo, judėjimo, saviraiškos poreikius, taip pat remiantis Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija įstaiga išgrynino tokius vaiko poreikius:

- **jaustis saugiai** – vaikas gali jaustis saugus, pradžioje būdamas suaugusiųjų globoje, palaipsniui ir pats mokosi saugoti save;
- **judėti** – vaikas nuolat juda, bėgioja, sportuoja, laipioja;
- **žaisti** – vaikas turi galimybę žaisti, pasirinkti žaidimo vietą, draugus, žaisdamas išreiškia savo socialinę patirtį, bendrauja;
- **bendrauti** – vaikas nori būti gerbiamas, kitų pripažintas, kaip turintis savitų gabumų, vertybių būti savitu, skirtingu nuo kitų;
- **patenkinti smalsumą** – vaikas kaupia žinias, tikslina turimus daiktų vaizdinius, veikia aplinkoje su įvairiais daiktais, plečia žodyną; suteikti galimybę naudotis nacionalinių ir tarptautinių šaltinių informacija;
- **būti savarankiškam** – vaikas nori pats savarankiškai valgyti, rengtis, pasirinkti veiklą, žaislus;
- **saviraiškai, kūrybingai veiklai** – vaikas nori veikti: piešti, lipdyti, konstruoti. Kad vaikas galėtų įgyvendinti savo sumanymus, jam sudaromos palankios sąlygos tai atlikti, kuriant lanksčią ir mobilią ugdymosi aplinką.

1.4. Požiūris į vaiką ir jo ugdymą

Šiuolaikinis ugdymas grindžiamas supratimu, kad ugdymas yra konstruktyvi paties individo veikla, sudarant jam ugdymo(si) sąlygas pagal individualius gebėjimus. Mūsų įstaigoje pasirinkta humanistinė ugdymo kryptis, kurioje ypač pabrėžiama vaiko saviraiškos galimybių svarba ugdymo procese. Taip pat vadovaujamosi progresyvistinės, rekonstruktyvistinės ugdymo krypties idėjomis, kuriose akcentuojamos ne žinios ir žinojimas, o gebėjimas spręsti problemas, vertinti sukaupią informaciją, pabrėžiamos individualios ugdytinių skirtybės. Ugdytiniai skatinami kritiškai ir aktyviai

suvokti ugdomąją medžiagą, kūrybiškai ją analizuoti ir konstruoti, taip pat prisidėti nustatant ugdymo tikslus, metodus, numatant turinį.

Skyriaus bendruomenei priimtinausia U. Bronfenbrennerio, R. R. Sears Ekologinė raidos teorija, kuri yra grindžiama vaiko raida, neatsiejama nuo plačios socialinės kultūrinės aplinkos veiksnių bei sąveikos: vaikas – vaikas, vaikas – suaugusysis ir priklausymo grupei svarba. Tai – gamtinės, socialinės ir kultūrinės aplinkos įtaka vaiko ugdymui(si); bendravimas su šeima; įstaigos ir namų sąveika. Programa, orientuota į vaiką, remiasi šiuolaikine vaikystės ir vaiko samprata: vaikystė – intensyvaus ugdymosi periodas, pasižymintis prigimtiniu pažintinių įpročių ir aplinkos tyrinėjimo aktyvumu.

Programa grindžiama svarbiausiais ugdymą reglamentuojančiais strateginiais švietimo dokumentais.

Vadovaujantis Jungtine Vaiko Teisių konvencija, kurią 1995 m. liepos 3 d. ratifikavo Lietuvos Respublikos Seimas, Programa orientuota į teiginius, nukreiptus į vaikų saugumą bei kitas teises garantijas. 12 straipsnyje nurodoma, kad vaikas turi teisę laisvai reikšti savo nuomonę, į kurią turi būti atsižvelgiama bet kurioje veikloje, susijusioje su vaiku. Tai reikštų, jog ikimokyklinukas turi teisę būti išklausytas, dalyvauti diskusijose ir išsakyti savo nuomonę kuriant grupės taisykles, aiškinantis iškilusią konfliktinę situaciją, motyvuoti pasirenkamą veiklą ir panašiai. 24 straipsniu valstybės dalyvės pripažįsta vaiko teisę į kuo geriausią sveikatą ir jos apsaugą. Vadovaujantis šio straipsnio nuostatomis, planuojama ir įgyvendinama daug su sveikata susijusių ugdymo temų. Garantuojama vaiko teisė į poilsį, judėjimą, sveiką maistą bei gryną orą.

Valstybinės švietimo strategijos 2013–2022 metų nuostatose pažymima, kad ugdymo turinys orientuotas į bendrųjų gebėjimų, vertybinių nuostatų ugdymą, būtinų kompetencijų suteikimą, kviečiama padėti asmeniui suvokti šiuolaikinį pasaulį, įgyti kultūrinę bei socialinę kompetenciją ir būti savarankišku, veikliu, atsakingu žmogumi, norinčiu ir gebančiu nuolat mokytis bei kurti savo ir bendruomenės gyvenimą. Ikimokyklinis ugdymas yra viena iš švietimo grandžių, todėl manome, jog Programa iš dalies nukreipta į šių tikslų įgyvendinimą. Minėti argumentai atsispindi ir įstaigos ugdymo programoje. Programa orientuota į laisvą humanistinės krypties ugdymą. Ypatingas dėmesys ugdymo programoje skiriamas kultūrinių, tautinių vertybių puoselėjimui. Vaikai turi galimybę perimti ir tęsti tautos tradicijas, integruojamas į bendrąsias programines nuostatas. Pedagogas gali lanksčiai koreguoti ugdymo turinį ir metodus. Kūrybiškai žvelgiant į programoje siūlomas temas, programoje kviečiama atsiliiepti įvairaus amžiaus vaikų poreikius.

Geros mokyklos koncepcijoje, patvirtintoje Lietuvos respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. V-1308 teigiama, kad ugdymo turinys įdomus, provokuojantis, pakankamai platus ir gilus, kuriantis iššūkius. Mokomasi spręsti gyvenimiškas problemas, ugdomos šiuolaikiniam gyvenimui aktualios kompetencijos. Mokomasi tyrinėjant, eksperimentuojant, atrandant, kuriant, bendraujant. Ugdymasis pagrįstas dialogu (ugdytinių su ugdytiniais, pedagogų ir ugdytinių) ir jo metu gaunama informacija.

1.5. Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas.

Skyriuje dirba kvalifikuoti mokytojai, kurie nuolat kelia savo kvalifikaciją, išklauso naujausias šiuolaikinės ugdymo krypties pedagogines teorijas, aktyviai domisi naujovėmis, geba jas įgyvendinti, taip darydami įtaką kryptingai Skyriaus bendruomenės, vaikų ugdymo(si) bei aplinkos kaitai. Mokytojai yra įgiję įvairių veiklos patirtį, mylintys ir rūpestingi, gebantys skirti dėmesį kiekvienam ugdytiniui, priimti pokyčius, ieškoti naujų ugdymo(si) formų ir metodų, siekiant ugdymo(si) kokybės.

Programą įgyvendina kvalifikuotos ikimokyklini-priešmokyklinio ugdymo mokytojos, turinčios vyresniojo mokytojo kvalifikacinę kategoriją.

Kalbos ir komunikacijos sutrikimų turintiems vaikams pagalbą teikia logopedas. Kalbos korekcija vykdoma individualių ir grupinių pratybų forma.

Skyriuje veikia Vaiko gerovės komisija. Pastebėjus ugdymo(si) sunkumus, gavus tėvų sutikimą, Šiaulių rajono Švietimo pagalbos tarnyboje atliekami vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, vertinimai.

1.6. Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai.

Didelis dėmesys skiriamas ugdytinių šeimos pažinimui. Tėvų nuostatų, lūkesčių ir poreikių tenkinimui vykdomos tėvų apklausos, kurios yra atliekamos 2–3 kartus per mokslo metus. Apklausų rezultatai rodo, kad tėvams yra svarbu, jog vaikai būtų tinkamai globojami, jaustųsi saugūs ir sveiki, augtų kūrybingi.

Tėvų ir pedagogų bendravimas grindžiamas pasitikėjimu, abipuse pagarba bei dėmesiu, norint užtikrinti ugdymo tąsą ir kokybę, siekiama partnerystės. Glaudus tėvų ir ikimokyklinio ugdymo grupės darbuotojų bendradarbiavimas – vienas esminių, gerą ugdymą teikiančios įstaigos bruožų. Pasitelkiamos įvairios bendradarbiavimo su šeima formos: skelbimai, grupės susirinkimai, diskusijos prie apskrito stalo, individualūs pokalbiai, virtualūs susitikimai su tėvais. Svarbus tėvų dalyvavimas įstaigos savivaldoje, šventėse, projektuose, iniciatyvose ir kt.

Mokykla bendradarbiauja su vietos bendruomenėmis, socialiniais partneriais sudarydama sąlygas ugdytiniams dalyvauti renginiuose, projektuose, įvairiose akcijose.

II SKYRIUS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Demokratiškumo. Suteikti galimybę vaikams rinktis, būti veikliais, aktyviais grupės nariais. Sudaryti sąlygas visiems vienodai gerai pasiruošti mokymuisi mokykloje, padidinti „nestandartinių“ vaikų, optimalios integracijos į visuomenę galimybes.

Prieinamumo. Ugdymo turinys atitinka skirtingoje socialinėje ir kultūrinėje aplinkoje (šeimoje ar institucijoje) augusio ir ugdyto 2 – 6 metų vaiko galimybes, pažinimą, bendravimą, elgesį. Jį galima lanksčiai naudoti atsižvelgiant į kiekvieną vaiką, jo poreikius ir interesus.

Tautiškumo. Gaivinamos ir puoselėjamos tradicinės kultūros vertybės, auginamas doras, geras, orus, kūrybingas žmogus, padedama vaikui visa, kas jį supa, įprasinti per vertybines, visų pirma dorovines žmogaus nuostatas į aplinką, siekiama ugdyti būsimąjį tautos kultūros saugotoją ir kūrėją.

Humaniškumo. Pripažįstama teisė būti skirtingu, vaikas gerbiamas kaip asmenybė, ugdymas grindžiamas vaikui asmeniškai reikšmingais, prasmingais faktais, procesais, problemomis, sudaromos sąlygos įvairių vaiko galių plėtojimui, harmoningam asmenybės vystymuisi.

Tikslingumo. Turinys orientuotas į vaiko adaptaciją naujoje aplinkoje ir prielaidas tolesniam ugdymui sudaryti priešmokyklinėje grupėje.

Vertybinių nuostatų ugdymo. Prioritetas teikiamas vaiko vertybinių nuostatų formavimuisi. Ugdomas kūrybingas, tvirto būdo, gebantis priimti ir kritiškai vertinti informaciją, apsispręsti ir priimti sprendimus žmogus, vaikų ugdymas atviras, kritiškai vertinantis ir priimančias naujoves, išsaugantis dorovės normas bei tautiškumo branduolį, ugdymo turinys nuolat atnaujinamas, derinamas su ugdymui keliamais tikslais ir uždaviniais.

Tęstinumo. Ugdymas suderintas su ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turiniu siekiant, kad vaikas darniai pereitų nuo ugdymo(si) šeimoje ar ikimokyklinėje grupėje prie ugdymo(si) priešmokyklinėje grupėje, o vėliau – mokykloje.

Prieinamumo, diferencijavimo ir individualizavimo. Ugdymo turinys pritaikomas kiekvienam vaikui pagal jo socialinę patirtį, lytį, mokymosi stilių, kitus individualius poreikius, užtikrinant kiekvieno individualių galių plėtotę. Ugdymo turinys sudaromas taip, kad vaikas nuosekliai ugdytųsi visus gebėjimus. Pripažįstama, kad kiekvienas vaikas auga ir tobulėja savo tempu ir ritmu. Remiamasi

gerai susiformavusiais vaiko gebėjimais ir skatinamas naujų gebėjimų ugdymas, pritaikant ugdymo procesą vaiko individualumui.

Visuminio ugdymo. Sudaromos sąlygos skleisti visoms vaiko prigimtines galias: fizinėms, psichinėms ir dvasinėms, nesuteikiant pirmenybės kuriai nors vienai iš jų. Ugdymo turinys yra vientisas ir neskaidomas, vienodai integruojamos visos ugdymo sritys.

Ugdymosi per žaidimą. Žaidimas – pagrindinė, kasdienė vaiko veikla, kurios metu jis pažįsta save ir jį supantį pasaulį, mokosi bendrauti. Spontaniško žaidimo metu vaikas tyrinėja, manipuliuoja, eksperimentuoja, sprendžia problemas ir tai sudaro esminį pagrindą asmeninės patirties kaupimui.

Šių principų laikomasi planuojant ugdymo turinį, metodus, parenkant priemones, kuriant ugdymo aplinką, organizuojant ugdymo procesą, numatant pedagoginės sąveikos būdus, bendradarbiavimo su tėvais (globėjais), vietos bendruomene ir socialiniais partneriais būdus.

III SKYRIUS

PROGRAMOS UGDYMO TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

Tikslas – padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenis.

Uždaviniai:

- ugdyti savarankiškumo įgūdžius;
 - skatinti pasitikėjimą savimi;
 - sudaryti sąlygas perimti tautos dvasinės kultūros pagrindus (dorovinius, estetinius, komunikacinius ir kt.);
 - skatinti vaiką bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais ir suaugusiais;
 - plėtoti jo emocinę, socialinę, kultūrinę patirtį;
 - saugoti ir stiprinti vaiko psichinę ir fizinę sveikatą;
 - patenkinti svarbiausius poreikius: judėjimo, aktyvumo, saugumo, bendravimo, pažinimo, asmeninio vertingumo, saviraiškos;
 - sudaryti sąlygas vaikui pažinti pasaulį, patiriant pažinimo džiaugsmą;
 - plėtoti intelektualinius gebėjimus;
 - ugdyti sakinę vaiko kalbą kaip saviraiškos, bendravimo, pažinimo priemonę;
 - formuoti rašytinės kalbos – raštingumo pamato – prielaidas;
 - ugdyti vaiko kūrybiškumą, skatinant atskleisti save meninės raiškos priemonėmis.
- Programa parengta siekiant tęstinumo nuo ikimokyklinio iki priešmokyklinio ugdymo pakopos.

IV SKYRIUS

UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

4.1. Programos įgyvendinimo kryptys.

- Orientuojamasi į vaiką, jo poreikius, interesus, kultūrą.
- Grupėse ugdymo turinys modeliuojamas ir jo įgyvendinimas organizuojamas taip, kad atitiktų pagrindinius ir prigimtinius vaiko poreikius: saugumo, prisirišimo; parenkami individualūs ir grupiniai darbo būdai, kurie labiausiai tenkina vaikų interesus „čia ir dabar“, skatinama spontaniškas vaikų kūryba, labiausiai atskleidžianti vaiko individualumą ir savitumą.
- Humanistinėmis, demokratinėmis vertybėmis grindžiamas gyvenimo būdas vaikų grupėje: vaikų dienos ritmas, rutinos, ugdomoji veikla grindžiama pagarba vaiko asmeniui, vaikai skatinami bendrauti pagal iš anksto sutartas taisykles, diegiami pagarbos vienas kitam ir suaugusiems pagrindai.

- Tinkamas žaidimo ir tikslingo ugdymo(si) santykis: vaikų ugdomoji veika grindžiama žaidimu, tikslingas užduotis paverčiant vaikui maloniomis žaidybinėmis pratybomis.
- Vaiko ir pedagogo sąveika bei pedagogo ir tėvų (globėjų) sąveika skatinanti vaiko, kūrybiškumą, praturtinanti jo patirtį; tėvai įtraukiami į ugdymo procesą, skatinami bendradarbiauti įvairiomis formomis (rengiant parodas, šventes, išvykas, pramogas ir kt.).

4.2. Ugdymo turinys.

Ikimokyklinio ugdymo turinį sudaro tai, ką, kaip ir kokioje aplinkoje vaikas ugdomosi. Ugdymo turinys orientuotas į ikimokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymą(si), įgyvendinamas per visą vaiko buvimo įstaigoje laiką: jam valgant, ruošiantis ilsėtis, eiti į lauką, bendraujant, dalyvaujant pedagogų organizuotoje ir pačių vaikų spontaniškoje veikloje. Ypač daug dėmesio skiriama spontaniškai vaikų veiklai ir aktyvumui. Mokytojai, modeliuodami ugdymo(si) turinį, naudojami siūlomomis vaikų idėjomis, vykdomų projektų, programų veiklomis ir kt. Nuolatinė refleksija ir analizė padeda vertinti vaiko pasiekimus ir numatyti ugdymo(si) perspektyvą. Tėvų suinteresuotumas ir idėjos praplečia ir pajvairina ugdymo turinį naujomis formomis ir padeda rasti naujų ugdymo turinio įgyvendinimo priemonių. Ugdymosi veiklos planavimas yra orientuotas į vaikų ugdymo(si) poreikius ir atviras papildyti, keisti, koreguoti. Ugdymosi veiklos planavimo forma tvirtinama mokytojų tarybos posėdyje.

Ikimokyklinio ugdymo turinys kuriamas siekiant vaiko kompetencijų ugdymo atspindėjimo. Vaiko ugdymas(sis) yra visuminis, jo gebėjimai ir pasiekimai reiškiasi kompleksiskai ir individualiai.

Kiekvienas šių lūkesčių atitinka vieną iš šešių Programos turinyje išskirtų kompetencijų, apimančių aštuoniolika vaiko ugdymosi pasiekimų sričių.

Vaiko ugdymosi pasiekimų sritis – tai vaiko ugdymuisi svarbi sritis, kurioje išskirta esminė nuostata ir esminis gebėjimas.

Esminė nuostata – tai ugdymosi procese įgytas nusiteikimas, polinkis, požiūris, išreiškiantis vaiko santykį su savimi, su kitais ir aplinka.

Esminis gebėjimas – tai nuo gimimo iki šešerių metų kiekvienoje iš ugdymosi pasiekimų sričių įgytas svarbiausias vaiko gebėjimas ką nors daryti, veikti, elgtis, kurti.

Vaiko **orumas** siejamas su **socialine kompetencija**, apimančia esmines nuostatas ir gebėjimus, pateiktus ugdymosi pasiekimų srityse „savivoka ir savigarba“, „emocijų suvokimas ir raiška“, „savireguliacija ir savikontrolė“, „santykiai su suaugusiaisiais“ ir „santykiai su bendraamžiais“. Vaiko **smalsumas** siejamas su **pažinimo kompetencija**, apimančia esmines nuostatas ir gebėjimus, pateiktus ugdymosi pasiekimų srityse „aplinkos pažinimas“ bei „skaičiavimas ir matavimas“. Vaiko **bendravimas** siejamas su **komunikavimo kompetencija**, apimančia esmines nuostatas ir gebėjimus, pateiktus ugdymosi pasiekimų srityse „rašytinė kalba“, „sąsakinė kalba“. **Sveiko** vaiko ugdymas siejamas su **sveikatos saugojimo ir stiprinimo kompetencija**, apimančia esmines nuostatas ir gebėjimus, pateiktus ugdymosi pasiekimų srityse „fizinis aktyvumas“, „kasdieniniai gyvenimo įgūdžiai“. **Kuriančio** vaiko ugdymas siejamas su **menine kompetencija**, apimančia esmines nuostatas ir gebėjimus, pateiktus ugdymosi pasiekimų srityse „estetinis suvokimas“ bei „meninė raiška“, apimanti vizualinį meną, muziką bei šokį ir vaidybą. **Sėkmingai besiuogdantis** vaikas – tai turintis esmines nuostatas ir gebėjimus, siejamus su **mokėjimo mokytis kompetencija** ir pateiktus ugdymosi pasiekimų srityse: „mokėjimas mokytis“, „tyrinėjimas“, „problemų sprendimas“, „iniciatyvumas ir atkaklumas“, „kūrybiškumas“. Šis lūkestis jungia esmines nuostatas ir gebėjimus, kuriuos santykinai galime pavadinti integraliaisiais, t. y. susijusiais su visais kitais ikimokyklinio ugdymo(si) lūkesčiais.

4.3. Ugdymo metodai.

Atsižvelgiant į tai, kad ugdymas(is) yra dvipusis procesas, ugdymo metodai apima tarpusavyje susijusią pedagogo ir vaiko veiklą. Vaikų gebėjimų ugdymo(si) pagrindinis metodas – žaidimas. Todėl kiekvienas pedagogas ieško tokių darbo metodų ir būdų, kurie geriausiai padėtų siekti užsibrėžtų tikslų ir uždavinių. Taikomi tokie metodai, kurie padėtų atsiskleisti kiekvieno vaiko individualumui bei kūrybinėms galioms, kurie turėtų vaikams patrauklių žaidybinių elementų bei skatintų vaikų praktinių įgūdžių formavimą(si).

- **Žaidimas** – pagrindinis vaiko ugdymo metodas, juo siekiama sudaryti kuo daugiau galimybių rinktis įdomią ir prasmingą veiklą: diskutuoti, klausinėti, ieškoti, bandyti.
- **Projektinė veikla** – apima daugelį veiklos sričių, skatina įgimtą vaikų smalsumą bei norą tyrinėti pasaulį.
- **Pokalbis, diskusija** – galimybė pasidalyti savo mintimis, jausmais ir nuomone, pagrįsti ją, išklausti kito, diskutuoti.
- **Probleminiai klausimai** – kritinį mąstymą skatinantis problemų sprendimas, „minčių lietus“, idėjų kūrimas, išeičių ieškojimas, jų pagrindimas.
- **Kūrybinės užduotys** – įvairių veiklos sričių (ypač meninės veiklos) užduotys, naujų sumanymų įgyvendinimai, skatinantys vaikų kūrybiškumą bei saviraišką.
- **Namų užduotys** – siekis įtraukti tėvus į ugdymo procesą, paskatinti juos bendrai veiklai.
- **Stebėjimas, tyrinėjimas** – aplinkos pažinimo būdai, kurių metu vaikas turi galimybę stebėti ir suprasti aplinkinį pasaulį, pajusti žmonių, daiktų, reiškinių ryšį, vieningumą.
- **Eksperimentai** – aplinkos pažinimo būdas, kuris skatina vaiką aktyviai veikti, patirti atradimo džiaugsmą, kaupti patirtį, daryti atradimus, išmokyti naujų sąvokų.
- **Išvykos, ekskursijos** – praturtina vaiko patirtį, praplečia akiratį.
- **Kasdienis praktikavimas** – tam tikrų gebėjimų bei įgūdžių formavimas, ypač sietinas su vaiko sveikatos saugojimo kompetencijos ugdymu.
- **Atsipalaidavimo valandėlės** – svarbi ugdymo proceso grandis, padedanti vaikams išmokti atsipalaiduoti esant įtampą keliančioms, nepalankioms aplinkybėms.
- **IKT taikymas** – vaizdo medžiagos stebėjimas ir analizavimas, kompiuterinių programų ir žaidimų naudojimas.
- **Netradiciniai ugdymo metodai**: grupinis ir individualus darbas (darbas mažose grupelėse, projektai); komunikavimas („minčių lietus“); inscenizacija; interviu; kūrybinis (fantastinis) pasakojimas; kūrybinio laiško rašymas; meditacijos metodas.
- **Ugdymas pavyzdžiu** – pedagogas žaismingai, išraiškingai ką nors veikia vaikų akivaizdoje ir skatina jį mėgdžioti, pradeda kokią veiklą ir perleidžia savarankiškai tęsti vaikams.

4.4. Ugdymo priemonės.

Ugdymo priemonė – žaislas, daiktas ar medžiaga, padedanti vaikui natūraliai ugdytis. Naudojamos ugdymo(si) priemonės: žaidimams, kalbos ugdymui, konstravimui, muzikavimui, judesiui, šokiui, kūrybinei, sportinei, meninei, pažintinei ir lauko veiklai.

Ugdymo priemonių atrankos principai:

- **Funkcionalumo** – priemonės, kurios padeda siekti tikslų ir uždavinių, formuojant meninės, socialinės, komunikavimo, pažintinės ir sveikatos saugojimo kompetencijos gebėjimus.
- **Visybiškumo** – kiek priemonės apima įvairių nuostatų, gebėjimų ugdymą, įvairių sričių patirties kaupimą.
- **Estetiškumo** – kiek priemonės yra estetiškos, traukiančios vaikų akį.

- **Konstruktivumo, pozityvumo** – kiek priemonės atlieka ugdantį, skatinantį, motyvaciją žadinantį, į pažangą orientuotą vaidmenį.
- **Ekonomiškumo** – kiek daug vaikų gali jomis pasinaudoti, kiek laiko jos tarnauja.
- **Įvairovės ir kaitos** – įvairios ugdymo priemonių grupės: kiek jos atitinka minimalius ir optimalius, įprastus ir specialiuosius vaikų ugdymosi poreikius, bei grupės veiklos organizavimo modelius, kaip dažnai ir tikslingai atnaujinamos, kiek atitinka individualaus ir bendro naudojimo poreikiu.
- **Saugumo** – kiek priemonės yra saugios ir atitinka vaikų amžių, higienos normas.

Vaizdinės ugdymosi priemonės:

- **Tautinį identitetą formuojančios ir ugdančios priemonės:** žemėlapiai, tautodailės, smulkioji tautosaka, tautiniai rūbai, tautinė simbolika, Lietuvos Respublikos vėliava (maža), herbas, įvairių lietuvių liaudies, klasikinių kūrinių įrašai, knygos apie Mažosios Lietuvos gamtą, kultūros paminklus, žymius žmones ir kt.
- **Priemonės pažintinei veiklai:** gaubliai, įvairūs žemėlapiai, paveikslai, informaciniai leidiniai, žmonių buitės, profesijų atributai, žaislai, įrankių rinkiniai, eismo ženklai, muliažai, didinamieji stiklai, laikrodžiai, termometrai, veidrodžiai, erdvinės ir plokštuminės geometrinės figūros, svirtinės svarstyklės, ir kt.
- **Kalbos ugdymui:** enciklopedijos, paveikslai, žurnalai, vaikiškos knygelės, pasakų, muzikos įrašai, kompaktiniai diskai, kalbos žaidimai, raidynai.
- **Priemonės meniniam ugdymui :** tapymui, lipdymui, kūrybiniam darbams: įvairūs dažai, kreidėlės, pieštukai, tušas, plunksnos, plastilinas, molis, modelinas, kinetinis smėlis, plastikas, gipsas, darbo priemonės, molbertai, šviesos stalai ir kt.
- **Priemonės muzikavimui, muzikos klausymui:** įvairūs muzikos instrumentai: molinės švilpynės, varpeliai, barškučiai, metalofonai, gamtinė medžiaga (akmenukai, lazdelės), savos gamybos instrumentai ir kt.; muzikos klausymui: muzikinis centras, įvairūs įrašai ir kt.
- **Judesiui ir šokiui reikalingos priemonės:** skarelės, kaspilai, kamuoliai, šokdynės, čiužiniai, lankai, kilimėliai, kėgliai, įvairūs kūgiai ir kt. Lauko įrengimai skirti laipiojimui, pusiausvyrai, taiklumui, mėtymui, ir kt.
- **Žaidimai ir žaislai socialinių įgūdžių raidai:** lėlės, vežimėliai, nameliai, širmelės erdvėms atskirti, teatrui, žaislų lentynos, kilimai, pagalvėlės, žaisliniai baldai, indeliai, įvairių profesijų žaislinė atributika, konstrukciniai, techniniai žaislai grupavimui ir kt.
- **Loginio mąstymo, techniniai žaislai:** dėlionės, galvosūkliai, mozaikos, šaškės, šachmatai, domino, lota, techniniai žaidimai: grojančios knygos, dėžutės ir kt.
- **Informacinės priemonės:** kilnojamoji magnetinė, rašomoji lentos, kompiuteris, vaizdo kamera, kopijavimo aparatas, žaidimai, teminiai plakatai, įvairios kompiuterinės edukacinės programos ir kt.
- **Ugdymo procesui įgyvendinti reikalinga literatūra:** programinė, informacinė, mokslo populiarioji, metodinė, literatūra.

Ugdymo organizavimo formos:

- **Visos grupės veikla:** žaidimai, rutinos, ryto ir popietės veikla, vaikų sveikatinimo ir atsipalaidavimo, muzikos ir fizinio ugdymo valandėlės, varžybos, išvykos, renginiai, šventės.
- **Veikla grupelėse:** žaidimai, bendri kūrybiniai darbai – projektai, tyrinėjimai, diskusijos, kalbos korekcijos valandėlės.
- **Individuali veikla:** savarankiška vaiko veikla ir žaidimai; individualių gebėjimų lavinimo užsiėmimai; loginės ir rašto pradmenų bei kalbinės pratybos; lavinamoji veikla ant kilimėlių ir prie staliukų; individualus bendravimas su pedagogu ir / ar logopedu.

4.5. Ugdymo(si) aplinka.

Ugdymosi aplinka – viena svarbiausių ikimokyklinio ugdymo programos įgyvendinimo prielaidų, nes tinkamai parengta grupės aplinka ne tik sudaro galimybę vaikui ugdytis, žadina jo smalsumą,

kūrybingumą, domėjimąsi įvairiomis veiklos formomis, bei daro didžiulę įtaką jo jausmams, savijautai, pasitikėjimui savimi. Pedagogui keliamas uždavinys kartu su vaikais susikurti tokią grupės aplinką, kurioje pripažįstama kiekvieno vaiko teisė būti aktyviu ugdymo(si) proceso dalyviu. Nuo to priklauso, kaip šioje erdvėje jaučiamasi, kaip sėkmingai siekiama užsibrėžtų tikslų. Grupėje ugdymo aplinka pritaikyta įvairių amžiaus tarpsnių asmens ugdymosi reikmėms ir sudaro galimybę individualiai rinktis pageidaujamą veiklą, tenkinti poreikį tyrinėti, veikti, pažinti, judėti, puoselėti pasitikėjimą savo jėgomis. Kuriami šilti, bendradarbiavimu grįsti ikimokyklinio ugdymo pedagogų, pagalbos mokiniui specialistų, tėvų (globėjų), kitų vaiko artimųjų santykiai, užtikrinantys emociškai palankią aplinką, puoselėjami ir kuriami gyvenimo grupėje ritualai. Sudaromos galimybės vaikui veikti savarankiškai, pačiam rinktis reikiamas priemones, žaidimų draugus. Ugdymo ir ugdymo(si) aplinkoje yra pakankamai įvairių priemonių, skatinančių aktyvią vaiko veiklą, smalsumą, kūrybiškumą, vaizduotę.

Kuriant įdomią, saugią aplinką labai svarbu bendradarbiavimas su tėvais (globėjais), socialiniais partneriais. Būdai: individualūs pokalbiai, konsultavimas, diskusijos, tėvų susirinkimai, elektroninės žinutės, Facebook grupė, specialistų konsultacijos, tėvų apklausų analizės, tėvų talkos, bendri projektai, parama ir kt. Šeimas aktyvina, mokytojų organizuojama vaikų pasiekimų ir pažangos atvira veikla grupėje.

Atsižvelgus į keliamus ugdymo tikslus, vaikų poreikius ir interesus grupėje įkurtos šios edukacinės erdvės: skaityklėlė, pažinimo, šeimos, teatro, konstravimo, piešimo, tyrinėjimo, profesijų, lauko aikštelė su įrenginiais, skirtais judriai veiklai.

4.6. Kompetencijas atitinkantys gebėjimai, nuostatos, pasiekimų žingsniai, veiksenos pavyzdžiai.

4.6.1. Socialinė kompetencija

Vaiko **savivoka ir savigarba** – svarbiausias jo asmenybinės raidos komponentas.

Savivoka – tai savo buvimo (aš esu, buvau, būsiu), atskirumo nuo kitų, unikalumo, asmeninio, lytinio, tautinio tapatumo jausmas. Savivaizdis – tai savo kūno, fizinės išvaizdos, jausmų, minčių, norų, ketinimų, savybių, gebėjimų, veiklos, ryšių su šeimos, grupės, bendruomenės nariais supratimas ir gebėjimas apie juos kalbėti. Savigarba – tai santykis su savimi, pasitikėjimas savimi ir savo gebėjimais, didžiavimasis savimi ir tikėjimas, kad kiti tave vertina palankiai.

Ugdantis savivoką ir savigarbą stiprėja:

- vaiko asmeninio tapatumo jausmas;
- bendrumo su šeima, grupe jausmas, tautinio tapatumo jausmas;
- savęs vertinimas.

Emocijų suvokimas ir raiška. Įvairias emocijas – džiaugsmą, pyktį, liūdesį, pavydą, gėdą, kaltę, meilę vaikai jaučia nuo kūdikystės. Emocinėms būsenoms būdinga išorinė išraiška, t. y. išoriniai emocijų ženklai (šypsena, suraukti antakiai, sugniaužti kumščiai ir kt.) ir veiksmai, poelgiai, t. y. kitam pasakyti žodžiai, santūrūs ar agresyvūs veiksmai ir kt. Emocinėms būsenoms būdingas sąmoningas jų išgyvenimas – bandymas susivokti, ką ir dėl ko jauti, kokios emocijos ar jausmai užvaldė, gebėjimas tai išreikšti žodžiais, pasakyti kitam.

Emocijų suvokimo ir raiškos srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- susivokimas savo jausmuose ir jų pavadinimas;
- kitų jausmų atpažinimas ir tinkamas reagavimas į juos;
- savo jausmų raiška tinkamais būdais, jausmų raiškos kontrolė.

Vaikystėje savireguliacijai aktualūs du procesai: **savikontrolė ir kontrolė**. Asmeninės vidinės kontrolės jausmas – tai, kad mes patys kontroliuojame savo gyvenimo aplinkybes. Išorinės kontrolės jausmas – manymas, kad mūsų gyvenimą valdo tik sėkmingai ar nesėkmingai susiklosčiusi aplinkybių visuma, ar kitų veiksmai. Ikimokyklinio amžiaus vaikai iš pradžių natūraliai priklauso

nuo suaugusiųjų kontrolės, t. y. išorinės kontrolės, tačiau ugdydamiesi vis labiau suvokia, kad patys gali kontroliuoti daugelį savo gyvenimo situacijų.

Savireguliacijos ir savikontrolės srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- gebėjimas susikoncentruoti veiklai, kantriai veikti, pabaigti veiklą;
- gebėjimas laikytis susitarimų, taisyklių;
- gebėjimas nusiraminti, atsipalaiduoti, kontroliuoti emocijų raišką.

Vaiko **santykiai su suaugusiais** apima artimus emocinius ryšius. Vaikas prisiriša prie jam artimų suaugusiųjų, jaučiasi saugus, juos gerbia, myli, tikisi pagalbos sudėtingose situacijose. Vaikas mokosi suprasti suaugusįjį, o tuo pačiu ir atsiskirti nuo jo, turėti savą pasaulį.

Santykių su suaugusiais srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- gebėjimas atsiskirti nuo tėvų ir pasitikėti pedagogu, abipusė pagarba;
- gebėjimas mokytis palaikyti partneriškus santykius su suaugusiu;
- žinojimas, kaip saugiai elgtis su nepažįstamais.

Mokosi užmegzti **santykius su bendraamžiais**, palaikyti draugystę su vienu ar keliais vaikais, suprasti draugą, jam atsiskleisti, atrasti bendrus interesus, žaisti bendrus žaidimus bei sėkmingai spręsti kilusius nesutarimus, palaikyti geranoriškus santykius su visais grupės vaikais.

Santykių su bendraamžiais srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- gebėjimas užmegzti geranoriškus santykius su kitais vaikais;
- gebėjimas mokytis bendrauti ir bendradarbiauti, spręsti tarpusavio nesutarimus;
- gebėjimas užmegzti geranoriškus santykius su kitais vaikais.

Emocijų suvokimas ir raiška			
Vertybinė nuostata. Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.			
Esminis gebėjimas. Atpažįsta bei įvardija savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atsiliepia į kito jausmus (užjaučia, padeda).			
Vaiko pasiekimai			
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų
• Skirtingu intensyvumu reiškia džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį. • Pradedą vartoti emocijų raiškos žodelius, pastebi kitų žmonių emocijų raišką. • Turi savo emocijų raiškos būdus.	• Įvardija pagrindines emocijas. • Pradedą suprasti, kad jo ir kito asmens emocijos gali skirtis. • Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus.	• Pradedą kalbėtis apie jausmus su kitais – pasako ar paklausia, kodėl pyksta, kodėl verkia. • Atpažįsta bei pavadina savo jausmus ir įvardija situacijas, kuriose jie kilo. • Vis geriau supranta ne tik kitų jausmus, bet ir situacijas, kuriose jie kyla (pakviečia žaisti nuliūdusį vaiką, kurio į žaidimą nepriėmė kiti).	• Apibūdina savo jausmus, pakomentuoja juos sukėlusias situacijas bei priežastis. • Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas, pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. • Pradedą kalbėtis apie tai, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.

Vaikų veiksenų pavyzdžiai			
Mokosi atsiprašymo ir susitaikymo ritualų. Guodžia kitus vaikus. Kartu su auklėtoja žaidžia žaidimą „Veidelis“ (užsidengiant ir atidengiant veidą rodyti vis kitą emocinę išraišką). Kuria „linksmuosius veidelius“. Dėlioja nuotaikų korteles. Apibūdina ir grupuoja veidelius pagal nuotaiką. Priskiria nuotaikas sau „Kaip aš šiandien jaučiuosi. Kūno išraiška pavaizduoja jausmus (vaidyba). Klausosi kūrinėlių apie jausmus, nuotaikas, svarstydami, iš ko galima suprasti, kad kitam linksma, liūdna, pikta, skaudu. Senosios animacijos peržiūra ir joje vaizduojamų jausmų, veiksmų aptarimas. Klausosi vaikų balsų įrašų, iš kurių sprendžia, kokios jie nuotaikos: linksmi, liūdni, pikti, ramūs. Dalyvauja gerumo akcijose. Iš laikraščių ir žurnalų iškerpa ir suklįjuoja nuotaikingų veidų paveikslą: linksmus, liūdnus, piktus, laimingus, išsigandusius veidus. Piešia ir spalvina paveikslėlius, kuriuose vaizduojamos skirtingos emocijos. Prieš veidrodį žaidžia mimikos žaidimus, įvardija emocijas. Pokalbiai „Mano ir kitų jausmai“, „Kaip nusiraminti?“ Mokosi nusiramavimo būdų (per šiaudelį pučia vatos gumuliukus, spalvina mandalas, dėlioja mozaikas, žaidžia su antistresiniais kamuoliukais).			
Savireguliacija ir savikontrolė			
Vertybinė nuostata. Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį			
Esminis gebėjimas. Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiaudrinęs geba nusiraminti.			
Vaiko pasiekimai			
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų
- Nusiramina esant kasdieni tvarkai, ritualams. - Išbando savo interesų gynimo ir konfliktų sprendimo būdus. - Bando laikytis suaugusiojo prašymų.	- Nusiramina kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino. - Pradedą valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą. - Ramioje situacijoje pasako galimas savo ar kito asmens netinkamo elgesio pasekmes. - Nuolat primenant laikosi grupės taisyklių, o žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių.	- Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmais. - Sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus. - Primenant laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių, dalyvauja jas kuriant. - Pats primena kitiems tinkamo elgesio taisykles ir bando jų laikytis.	- Pats taiko įvairesnius nusiramavimo, atsipalaidavimo būdus. - Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieško taikių išeikių, kad neskaudintų kitų. - Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį. - Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.
Vaikų veiksenų pavyzdžiai			
Žaidžia su nusiramavimo žaislais. Dalyvauja veikloje pagal kasdienį ritmą. Mokosi pasisveikinimo ir atsisveikinimo ritualų. Reaguoja į auklėtojos pasakomas taisykles,			

nepritariančią auklėtojos veido išraišką. Kartu su auklėtoja kuria grupės taisykles. Kaupia gerų darbų krautę, lipdukais pažymėdami atliktus gerus darbus. Klausosi kūrinėlių, žiūri filmukus, diskutuoja apie vaikų ir gyvūnų gerus ir blogus poelgius, samprotauja, kaip patys pasielgtų panašiose situacijose. Diskutuoja apie bendravimą, kilusius ginčus su draugais, kaip juos taikiai spręsti. Diskutuoja apie vaikų teises ir pareigas. Svarsto, ar skiriasi suaugusiųjų ir vaikų pareigos ir teisės. Žaidžia didaktinius žaidimus „Galima – negalima“. Klausio muzikos kūrinių.			
Savivoka ir savigarba			
Vertybinė nuostata. Save vertina teigiamai.			
Esminis gebėjimas. Supranta savo asmens tapatumą („aš esu, buvau, būsiu“), pasako, kad yra berniukas/mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.			
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų
● Supranta savo tapatumą, unikalumą. ● Kalba pirmuoju asmeniu ir pasako kas jis yra – berniukas ar mergaitė. ● Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, išreiškia savo norus, pyksta, kai suaugusysis neleidžia to daryti.	● Supranta, kad suaugęs žmogus negalėjo matyti to, ką jis matė, jei nebuvo kartu. ● Mano, kad yra geras, todėl kiti jį mėgsta, palankiai vertina. ● Didžiuojasi tuo, ką turi ir ką gali daryti, tikisi, kad juo besirūpinantys suaugusieji ir kiti vaikai jį mėgsta ir priima.	● Supranta, kad turi nuo kitų atskirą savo norų, ketinimų, jausmų pasaulį. Pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo. ● Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys. ● Supranta, kad jis buvo (kūdikis), yra (vaikas) ir bus visada tas pats asmuo.	● Atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus. ● Pasitiki savimi ir savo gebėjimais. ● Priskiria save giminei. ● Ima suprasti, ką jis pats gali padaryti, pakeisti, o kas nuo jo norų ir pastangų nepriklauso. ● Žino savo teises ir pareigas. ● Įvardija savo norus, jausmus ir gebėjimus. ● Pasako savo tautybę. ● Save ir savo gebėjimus vertina teigiamai
Vaikų veiksenos pavyzdžiai			
Žaidžia žaidimus: „Kur nosytė?“, „Rankytės ploja, kojytės trepsi“, „Pasakyk savo vardą“, „Mano – tavo“. Daro savo kūno dalių anspaudus, piešia save. Tyrinėja, kuo žmonės panašūs ir kuo skiriasi: matuojasi savo ūgį, sveriasi, daro pėdų ir delnų atspaudus. Pasakoja apie savo šeimą, jos narius, jų pomėgius, pareigas. Kalba apie savo miestą, šalį, tautybę, lietuviškas tradicijas. Piešia piešinius, pasakoja apie savo darbėlį, piešinį, mėgstamą veiklą. Pokalbių metu sužino, kad žmonės būna įvairių tautybių, kalba kita kalba, laikosi kitokių tradicijų, mokosi būti jiems tolerantiški. Dalyvauja tolerancijos dienos renginiuose.			
Santykiai su suaugusiais			

Vertybinių nuostatų. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.			
Esminis gebėjimas. Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai su jais jaučiasi kasdieninėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.			
Vaiko pasiekimai			
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų
• Sunkiai atsiskiria nuo mamų, tėčio ar globėjo. • Nori veikti savarankiškai, drąsiai išbando ką nors naujo, tikisi suaugusiojo palaikymo. • Mėgdžioja suaugusiuosius. • Ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai auklėtoja yra šalia.	• Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. • Grupėje jaučiasi saugus, bendradarbiauja su suaugusiais. • Dažniausiai laikosi suaugusiųjų nustatytos tvarkos. • Vykdo individualiai pasakytus prašymus. • Mėgsta ką nors daryti kartu su suaugusiuoju. • Kalbasi, ką nors veikia su nepažįstamais žmonėmis, kai auklėtojas yra šalia jo.	• Kalba su pedagogu apie leistino elgesio ribas – atsiklausia, pasako, kaip pasielgė kitas, ir laukia komentarų. • Dažniausiai laikosi sutartų taisyklių, vykdo suaugusiojo prašymus. • Drąsiai bendrauja su mažiau pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis grupėje, salėje ar kieme.	• Kasdienėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo nuomonę. • Žino, kodėl negalima bendrauti su nepažįstamais kai šalia nėra artimo žmogaus. • Žino, į ką galima kreiptis pagalbos nutikus nelaimei. • Patys pasiūlo suaugusiesiems įdomią bendrą veiklą, prašo pagalbos. • Domisi suaugusiojo jausmais ir savijauta, užjaučia, siūlo savo pagalbą.
Vaikų veiksenos pavydžiai			
Mokosi atsisveikinimo su tėvais ritualų. Stebi ką veikia suaugusieji. Atlieka suaugusiojo pavedimus: „Pamaitink lėlytę“, „Surink kamuoliukus“, „Atbėk pas mane“ ir kt. Eina į salę žiūrėti koncerto, spektaklio. Dalyvauja susitikimuose su įvairių tarnybų, įstaigų, profesijų žmonėmis, lankosi tėvų darbovietėse, dalyvauja šventėse, spektakliuose, koncertuose. Susipažįsta su įstaigos darbuotojais – aplanko juos darbo vietose. Diskutuoja, kas yra pareiga. Aiškinasi, kokios yra jų pareigos tėvams, grupės draugams, auklėtojoms. Pasakoja, apie šeimos narių pareigas. Kalba apie žmonių profesijas, apie švietimo, sveikatos, prekybos, transporto, kultūros, gamybos įmones, apie tėvėlių, kitų artimųjų darbovietes. Apsilanko tėvėlių darbovietėse. Dalyvauja susitikimuose su mokyklos darbuotojais.			
Santykiai su bendraamžiais			
Vertybinių nuostatų. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.			
Esminis gebėjimas. Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalijasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.			
Vaiko pasiekimai			
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų
• Žaidžia greta, trumpam įsitraukia į	• Žaidžia bendrus žaidimus su	• Sėkmingai įsitraukia į vaikų	• Noriai bendrauja su kitais vaikais, domisi

kito vaiko žaidimą. ● Kalbasi su kitu vaiku, dalinasi žaislais. ● Audringai reiškia teises į savo daiktus. ● Gali simpatizuoti kuriam nors vaikui.	bendraamžiais. ● Žaisdamas mėgdžioja kitus vaikus, supranta jų norus. ● Tariai dėl vaidmenų, siužeto, žaislų. ● Padedamas suaugusiojo, palaukia savo eilės, dalijasi žaislais. ● Turi vieną ar kelis nenuolatinius žaidimų partnerius. Su jais lengvai susipyksta ir susitaiko.	grupę ir nuolat kartu žaidžia siūlydamas savo ar priimdamas kitų sumanymus. ● Natūraliai priima vaikų skirtumus. Gali padėti kitam vaikui. ● Pats randa konflikto sprendimo būdą arba prašo suaugusiojo pagalbos. ● Gali turėti draugą arba kelis kurį laiką nesikeičiančius žaidimų partnerius.	skirtumais tarp vaikų ir juos toleruoja. ● Tariai, derasi su kitais vaikais dėl žaidimų sumanymų ir veiklos. Siekdamas rasti kompromisą, įsitraukia į derybų procesą. ● Supranta, koks elgesys yra geras ar blogas ir kodėl. Suvokia netinkamo elgesio pasekmes. ● Turi draugą arba kelis nuolatinius žaidimų partnerius. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku. ● Pastebi ir priima kitų draugiškumo, palankumo ženklus, gerbia kitus vaikus, išklauso jų nuomonę, iš jų mokosi.
---	---	---	---

Vaikų veiksenos pavyzdžiai

Žaidžia judriuosius žaidimus su kitais. Žaidžia žaidimus, kuriuose reikia žaisti dviese: ridenti, mėtyti kamuolį, suptis ant sūpynių. Kartu su kitais vaikais piešia ant didelio popieriaus lapo. Žaidžia kolektyvinius žaidimus, draugystės žaidimus, pasisveikinant, apibūdinant, pasakant komplimentą. Piešia geriausio draugo portretą. Daro atvirutes, dovanėles, piešia širdes draugams. Dalyvauja prevenciniame projekte „Be patyčių“, „Tolerancijos diena“. Aiškinasi, kam grupėje reikalingos taisyklės. Kuria savo grupės taisykles, jas piešia, užrašo, laikosi susitarimų. Sako komplimentus grupės draugams. Kuria susipažinimo, pasisveikinimo ritualus. Dainuoja savo ir draugų vardus. Atlieka užduotis poromis, diskutuoja, koks turėtų būti draugas. Susitinka ir bendrauja, žaidžia, lenktyniauja su kitų grupių vaikais. Mokosi patarlių apie draugystę. Diskutuoja apie patyčias. Galvoja, kaip padėti vaikui, iš kurio kiti šaiposi, pravardžiuoja. Žaidžia stalo žaidimus su draugais, bendradarbiauja kurdami bendrus darbus. Žaidžia pamėgdžiodami tai, kas vyksta šeimoje, vaikų darželyje, parduotuvėje, kitoje artimoje aplinkoje. Tarpusavyje tariai dėl žaislų ar žaidimo taisyklių.

4.6.2. Pažinimo kompetencija

Aplinkos pažinimas – tyrinėti ir atrasti pasaulį. Tai vaiko domėjimasis viskuo, kas yra aplink, gebėjimas sutelkti dėmesį suvokti, įsiminti, samprotauti, spręsti problemas, kritiškai mąstyti; gebėjimas taikyti įvairius pasaulio pažinimo būdus: stebėti, klausinėti, eksperimentuoti, prognozuoti, ieškoti informacijos ir pan. Vaikas žinių semiasi gyvendamas, žaisdamas, judėdamas, tyrinėdamas

aplinką. Stebėdamas aplinką, ją tyrinėja visais pojūčiais: čiupinėja, uosto, ragauja, girdi, mato. Tai padeda įgyti elementarų supratimą apie žmones, gamtinę ir kultūrinę aplinką, tėvynę ir kt. vaikų pažinimą praplečia galimybė tiesiogiai bendrauti su bendruomenės žmonėmis, pabuvoti svarbiose kaimo, miesto vietovėse.

Aplinkos pažinimo srityje vaikui ugantis tobulėja:

- socialinės aplinkos pažinimas;
- gamtinės aplinkos pažinimas;
- pagarba gyvybei ir aplinkai.

Skaičiavimas ir matavimas – tai komponentas, kuriame kalbama apie pirmąją vaiko pažintį su skaičiaus sąvoka bei matavimu.

Skaičiavimo ir matavimo srityje vaikui ugantis tobulėja:

- gebėjimas suprasti daiktų kiekį, palyginti grupes, naudoti matematinius simbolius;
- suprasti vietą eilėje, dėsningumus, sekas;
- daiktų tapatinimas, grupavimas, klasifikavimas pagal formą, dydį, spalvą;
- matavimai;
- daikto vieta ir padėtis erdvėje;
- laiko tėkmė.

Aplinkos pažinimas			
Vertybinių nuostatų. Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.			
Esminis gebėjimas. Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.			
Vaiko pasiekimai			
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų
• Atpažįsta ir pavadina artimiausios aplinkos daiktus, domisi jais. • Skiria atskirus gamtos reiškinius. • Orientuojasi grupės aplinkoje. • Pasako savo, šeimos narių vardus.	• Išvardina kai kuriuos gyvenamosios vietos objektus. • Pasako miesto, darželio, grupės pavadinimus. • Pastebi pasikeitimus savo aplinkoje. • Atpažįsta ir įvardija artimiausios aplinkos gyvūnus ir augalus, nusako pagrindinius jų požymius. • Pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius.	• Pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas. • Pažįsta darželio aplinką. • Žino, kuo žymus gimtasis miestas. • Žino savo adresą. • Atpažįsta ir įvardija ne tik naminius, bet ir kai kuriuos laukinius gyvūnus, nusako jų gyvenimo skirtumus. • Domisi daiktais, supranta jų paskirtį. • Skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako, kaip juos naudoti maistui.	• Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą, žino, kuo ypatinga Lietuvos gamta. • Domisi šalies istorija, atpažįsta simbolius. • Domisi suaugusiųjų darbais, pavadina profesijas. Moka atlikti, kai kuriuos darbus. • Domisi, kokie daiktai buvo naudojami seniau, kaip jie pasikeitė. Naudojasi skaitmeninėmis technologijomis. • Žino, kaip žmonės keliauja. • Domisi augalų ir gyvūnų įvairove, mokosi juos prižiūrėti, suvokia augalų ir

		• Domisi, gamtos reiškiniais. • Supranta buities prietaisų, technologijų reikšmę.	gyvūnų gyvybės ratą. • Supranta, kuo augalai naudingi ir pavojingi žmogui. • Įvardina įvairius gamtos reiškinius, moka juos paaiškinti. • Suvokia ryšį tarp metų laikų ir švenčių. • Jaučia atsakomybę už gamtos išsaugojimą, mokosi rūšiuoti atliekas. • Supranta, kad daiktai – žmogaus darbo rezultatas. • Pradedą suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius.
--	--	--	---

Vaikų veiksenų pavyzdžiai

Stebi save veidrodyje, ieško išvaizdos panašumų ir skirtumų tarp draugų, tapatina save su to paties amžiaus ir lyties vaikais.

Pasako savo vardą, pirštukais parodo arba pasako, kiek jam metų.

Atpažįsta nuotraukose savo grupės draugus, auklėtoją, auklėtojos padėjėją, žaidžia su jais ir pasako, kokie jų vardai.

Žino savo grupę, orientuojasi grupės žaidimų erdvėse, miegamajame, prausykloje, rūbinėlėje.

Taisyklingai parodo ir pavadina savo kūno dalis.

Pagal paveikslėlius pasakoja ką veikia darželyje, judesiais imituoja dienos darbus.

Naudojasi buities daiktais, žino jų paskirtį (šaukštu valgome, iš puoduko geriame ir kt.), paprašius parodo, o vėliau ir įvardina (stalas, kėdė, šaukštas, lėkštė ir kt.), suaugusiojo veikla.

Rūpinasi lėlėmis ir kitais siužetinėmis žaislais, žaidžia lyg su gyvais: glosto, maitina, migdo, prausia ir pan.

Pasako savo vardą, pavardę. Žino darželio, gatvės, miesto, kuriame gyvena, pavadinimus.

Pasakoja apie savo šeimą, pasako šeimos narių vardus, pomėgius.

Piešia save, šeimą, apibrėžia ant popieriaus lakšto gulinčio vaiko, savo plaštakos kontūrus.

Pažįsta gyvenamosios vietos objektus. Pasakoja, kokie pastatai yra pakeliui į darželį.

Paveikslėliuose, nuotraukose, švenčių metu stebi ir atpažįsta savo darželio, gimtojo miesto, Lietuvos tautinę simboliką.

Žaidžia šeimos žaidimus, imituoja tėvelių profesijas, „keliauja“ į jų darbo vietas.

Žaidžia vaidmenų žaidimus: „Siuvykloje“, „Batų taisykloje“, „Ligoninėje“, „Kirpykloje“ ir pan.

Svečiuojasi kitose grupėse ir personalo darbo vietose.

Pasakoja kokias šventes švenčia namuose, darželyje.

Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje. Įvardija pagrindinius kelio ženklus (šviesoforas, pėsčiųjų perėją).

Makete, paveikslėlyje suranda ir parodo vietą, kur saugiai galima pereiti gatvę.

Žino kelią į darželį ir iš jo į namus. Žino, ką reiškia šviesoforo signalai. Šviesoforą nuspalvina. Žino, kaip būti matomu kelyje. Suvokia, kodėl reikia prisisegti atšvaitus tamsiu paros metu, dėvėti liemenę. Pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius. Įvardina matomus gamtos reiškinius: rūkas, pūga, šlapdriba, kruša. Stebėjimų metu susipažįsta su gamtos pakitimais rudenį, žiemą, pavasarį, vasarą, žmonių atliekamais žemės ūkio darbais, vaikų pramogomis. Įvairių bandymų metu susipažįsta su sniego ir vandens savybėmis. Stebi gamtos reiškinius, orus, pildo gamtos kalendorių. Atpažįsta ir įvardina po 3-6 naminius, laukinius gyvūnus, geba įvardyti gyvūnų sandarą. Pasako naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo skirtumus. Įvardina gyvūnų, vabzdžių veiksmus (kaukia, loja, staugia, kanda ir pan.). Pasakoja apie savo augintinius, jų priežiūrą ir poreikius. Aiškinasi kuo naudingi ir pavojingi gyvūnai, kodėl jie tokie būna ir kaip apsisaugoti nuo jų grėsmės. Pasakoja apie zoologijos sode ar miške matytus, sutiktus gyvūnus, kaime auginamus gyvulius. Grupuoja miško žvėrelius, paukščius, naminius gyvūnus pagal įvairius požymius. Įvardija ir suranda gyvūnų jauniklius. Grupėje sėja gėlių, daržovių sėklas: moliūgą, agurką, nasturtą ir rūpinasi išdygusiais augalais. Atranda, kokios sąlygos palankios augalui augti. Stebi, pavadina darželio kieme augančius augalus: medžius, krūmus, gėles, daržoves, vaistažoles. Lygina, grupuoja pagal lapus, kamieno spalvą, aukštį, storį. Sodina daržovių daigus, vaistažoles savo grupės daržo lysvėje. Aiškinasi ko reikia augalui, kad jis užaugtų, stebi jo augimą. Renka lapus, kankorėžius, vaisius. Dalyvauja išvykose į miškelį, stebi medžių, augalų pokyčius, kalba apie miško dovanas – grybus, uogas. Dalyvauja akcijoje „Baltasis badas“. Pavadina, palygina rūbus, buities daiktus, susipažįsta su kai kuriais senoviniais daiktais, palygina juos su šiuolaikiniais. Grupuoja aplinkos daiktus pagal spalvą, formą, paskirtį, medžiagą iš kurios pagaminti. Žaidžia stalo žaidimus „Mažasis spalvų domino“. Susipažįsta su transporto priemonėmis, lygina jas, svarsto, kuris keliavimo būdas greičiausias. Kalba apie maisto produktus. Aiškinasi maisto piramidę. Kalba apie vandens svarbą žmogui, gamtai, vandens taupymą. Stebi, tyrinėja atbundančią augaliją, pievos gyvūniją, parskridusius paukštelių, jų būstus, judėjimo būdą. Kartu su visa darželio bendruomene švenčia tradicines ir valstybines šventes: Kalėdas, Velykas, Užgavėnes, Lietuvos valstybės atkūrimo dieną, Pasaulinę Žemės dieną, Motinos, dieną, Rugsėjo 1-osios šventę.
Skaičiavimas ir matavimas
Vertybinių nuostatų. Nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas.

Esminis gebėjimas. Geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradedą suvokti laiko tėkmę ir trukmę.			
Vaiko pasiekimai			
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų
● Skiria sąvokas: mažai ir daug, po vieną. ● Išrikiuoja daiktus į vieną eilę. ● Pradedą vartoti palyginamąsias sąvokas: didelis - mažas, ilgas - trumpas, sunkus - lengvas, storas - plonas. ● Supranta tvirto bokšto statymo taisyklės.	● Pradedą skaičiuoti daiktus, palygina dvi daiktų grupes pagal kiekį. ● Dalina daiktus į grupes po lygiai (po du, po tris). ● Pradedą vartoti kelintinius skaitvardžius. ● Lygina daiktus pagal išorinius požymius (ilgį, plotį, storį, aukštį). ● Atpažįsta skritulio ir kvadrato formos daiktus, vienodo dydžio ar spalvos daiktus. ● Pradedą skirti dešinę ir kairę savo kūno pusę. ● Paros dalis sieja su savo gyvenimo ritmu. ● Žino metų laikus ir jiems būdingus požymius.	● Supranta, kad daiktų skaičius priklauso nuo daiktų formos, dydžio bei jų padėties erdvėje. ● Skaičiuoja iki 5. ● Dėliodamas kelis daiktus, sugeba atsakyti į klausimus: Kiek iš viso? Kiek daugiau? Kiek mažiau? ● Skiria kelintinius skaitvardžius. ● Skiria trikampę, stačiakampę formas. ● Grupuoja, daiktus pagal spalvą, formą arba dydį. ● Vartoja sąvokas: ilgesnis - trumpesnis, aukštesnis – žemesnis, lengvesnis – sunkesnis. ● Dėlioja daiktus didėjimo – mažėjimo tvarka. ● Žodžiais išreiškia erdvinius daikto santykius su savimi: priešais mane, už manęs, šalia manęs, mano kairėje ir pan. ● Skiria sąvokas šiandien, vakar, rytoj.	● Sieja daiktų kiekį su skaičių žyminčių simboliu. ● Skaičiuoja bent iki 10. ● Palygina daiktų grupes pagal kiekį. ● Supranta ir vartoja sąvokas: pusiau, į 2 dalis, į 4 dalis. ● Pradedą suprasti ryšius tarp skaičių (pvz.: 6 susideda iš dviejų trejetų) ● Skiria ir pavadina plokštumos figūras (skritulį, kvadratą, stačiakampį, trikampį) ir erdvės figūras (rutulį ir kubą). ● Grupuoja daiktus pagal nurodytą požymį. ● Matuodamas atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudojami sąlyginiais matais (savo pėda, sprindžiu, trečiu daiktu). ● Apibūdina daiktų vietą ir padėtį kitų daiktų ar vienas kito atžvilgiu, sakydamas: kairėje, dešinėje, aukščiau, žemiau, virš, po, šalia, už, viduryje, prie, prieš, tarp ir kt. ● Žino, jog gamtoje esama įvairios trukmės pasikartojančių ciklų (kartojasi savaitės dienos, metų laikai ir pan.). ● Pradedą suvokti laiko tėkmę ir trukmę. (para, valanda, minutė, sekundė).
Vaikų veiksenų pavyzdžiai			

Skaičiuoja iki 10. Skaičiuoja grupėje esančius vaikus: mergaites, berniukus, ko daugiau, mažiau, po lygiai. Renka, skaičiuoja akmenukus, gamtinę medžiagą (lapus, kaštonus, giles, kankorėžius). Skaičiuoja gyvūnus, jų jauniklius, daržoves, vaisius, augalus, paukščius. Įvardija skaičių, parodo skaičių atitinkančią kortelę su skaitmeniu. Skaičiuoja žaislus, daiktus aplinkoje, paveikslėliuose. Žaidžia „Skaičių ratą“, prisega nurodytą skaičių skalbinių segtuku. Atlieka užduotis: „Atpėk, kurio skaičiaus trūksta“, „Ko nėra?“, „Rask skaičių kaimynus“ ir kt. Gamina matematinius darbelius: „Skaičių ir pirštų antspaudų traukinukas“, „Skaičiukų ir formų kirmėlytė“, „Šuniukų būdos ir kaulai“. Sutrepši, suploja tiek kartų, koks skaitmuo užrašytas kortelėje. Aplinkoje ieško daiktų kurių yra po vieną, po kelis, po daug. Apibraukia paveikslėlyje esančius daiktus po du, po tris, po keturis, po penkis ir t. t. Dalina vaisius, daržoves: pusiau, į dvi dalis, po lygiai. Padalina daiktus į grupes po lygiai (po du, po tris, po keturis). Kalboje vartoja žodžius: vienas, daug, nė vieno, po lygiai. Piešia, rašo, spalvina skaitmenis. Atlieka probleminę užduotį „Padalink vieną pyragą visiems vaikams“. Žaidžia žaidimus: „Parduotuvė“, „Padėk mažiau arba daugiau“, „Bitutės gėlytėje“, „Boružėlių namučiai“, „Skaičių šulinėlis“. Vartoja žodžius: sudėti, atimti, kiek bus. Skaičiuoja įvairiais pojūčiais (rega, klausa, lytėjimu). Suranda skaičius aplinkoje. Skaičiuoja, atskaičiuoja, dēlioja smulkius žaisliukus, gamtinę medžiagą ant stalo, šviesos lentos, magnetinės lentos. Žaidžia stalo žaidimus „Skaičiai. Atminties lavinimo žaidimas“, „Skaičiai mažiesiems“, „Kortelės matematinių vaizdinių formavimui“. Suranda aplinkoje geometrines formas, jas pavadina, konstruoja statinius iš įvairių figūrų. Svarstyklėmis sveria, lygina gamtinę medžiagą, kitus smulkius daiktus. Matuoja savo ir draugų ūgį, svorį. Aiškinasi, kiek dienų turi savaitė, mėnuo, kiek metai turi metų laikų, mėnesių. Žaidžia, dēlioja priešingybių paveikslėlius (storas–plonas, aukštas–žemas, lengvas–sunkus, šaltas–šiltas).			
Tyrinėjimas			
Vertybinė nuostata. Tyrinėjimas pasinaudojant įvairiais pojūčiais, atsakymų į kylančius klausimus ieškojimas.			
Esminis gebėjimas. Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.			
Vaiko pasiekimai			
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų
Domisi naujais daiktais ir medžiagomis, aiškinasi, kas tai yra, kaip veikia.	- Tyrinėja supančią aplinką visais pojūčiais. - Tyrinėja, išbando naujus žaislus,	Domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis.	- Domisi aplinka, mėgsta stebėti, kaip auga augalai, kaip elgiasi gyvūnai, noriai atlieka paprastus bandymus. - Tyrinėja, iš kokių

• Kartoja veiksmą po patirtos nesėkmės.	priemonės pats juos pasirinkdamas.	• Suvokia daiktų paskirtį. • Išskiria akivaizdžius daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų bruožus, savybes.	medžiagų padaryti daiktai, kur jie naudojami. • Samprotauja apie tai, ką atrado, sužinojo, kelia tolesnius klausimus, siūlo idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti. • Tyrinėjimo rezultatus pavaizduoja piešiniu, nuotraukomis, nesudėtinga schema ar diagrama, pristato kitiems. • Domisi, kaip seniau gyveno žmonės, kaip žmonės gyvena kitose šalyse. • Supranta, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai. • Tyrinėjimams naudoja skaitmenines technologijas (kompiuterį, mobiliųjį telefoną, fotoaparata ir kt.).
---	---	--	---

Vaikų veiksenų pavyzdžiai

Tyrinėja vandens ir smėlio savybes.

Tyrinėja, kas plaukia - kas skęsta (vata, plunksna, akmenukas), kas skrenda - kas krenta (balionas, kaladėlė, pienės pūkas).

Tyrinėja, ką traukia magnetas. Apžiūri smulkius daiktus pro padidinimo stiklą.

Ledo gabaliukus meta į šaltą, karštą vandenį. Stebi, kas vyksta.

Žydinčias gėles pamerkia į spalvotą vandenį, stebi, kaip keičiasi spalva.

Žaidžia klausymo žaidimus „Koks čia garsas?“, Varpeli, neskambėk“, „Išgirk instrumentą“.

Tyrinėja, kokius garsus skleidžia mūsų kūnas (plojant, spragsint, trepsint, čepsint, čiaudint, kosint, dainuojant, švilpiant). Klausosi tylos, aptaria, ką išgirdo.

Lytėjimu tyrinėja paviršiaus savybes: šaltas, šiltas, švelnus, šiurkštus, apskritas, kampuotas, sunkus.

Užrištomis akimis apčiupinėja daiktus, mėgina atspėti, kas tai yra arba suranda nurodytą daiktą, 2 vienodus daiktus.

Tyrinėja iš kokių medžiagų pagaminti daiktai.

Basomis kojomis vaikšto per smėlį, žolę, žvyrą, plyteles, akmenukus.

Eksperimentuoja, kaip geltona spalva virsta žalia, o raudona- oranžine.

Ragauja įvairų maistą, išrenka skaniausią obuolį, arbatą, duoną.

Ragauja maistą, įvairių vaistažolių arbatą užrištomis akimis, spėja, kas tai yra pagal skonį, kvapą.

Tyrinėja dirvožemį, pievą su padidinanuoju stiklu (stebi vabalus, augalus, aiškinasi, kas auga, gyvena).

Tyrinėja daiktus ant šviesos stalo.

Grupės lysvėje augina vaistinius, gėlyno, daržo augalus ir stebi, kaip jie keičiasi ir kt.

Piešia, konstruoja įsivaizduojamus daiktus.

Dėlioja žaislus, daiktus vertikaliai, horizontaliai, savaip juos tvarko, perstato (spėlioja ar nukris, ar ne).

Domisi medžiagomis iš kurių pagaminti daiktai (medis, plastmasė, audinys), susipažįsta su jų savybėmis.

Tvarko žaislus, daiktus, sudėlioja juos į vietą.

Pasirenka žaidimui, piešimui, lipdymui reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina kodėl juos pasirinko.

Pasirenka tyrinėjimo priemones, norimus objektus. Žino kodėl juos pasirinko.

Skiria kūno dalis, jas lygina su lėlės kūno dalimis, pamato dydžių skirtumus. Atsistoja prieš veidrodį tyrinėja rankų, kojų, liemens judinimo būdus.

Domisi senoviniais tautiniais drabužiais, lygina su šių dienų apranga.

Stebi, kuri gamtinė medžiaga (daržovės, uogos, augalai) dažo. Pasigamina „spalvų“, jomis štampuoja, piešia.

Varto, apžiūrinėja, „skaity“ įvairias knygutes (stori, ploni lapai, su atverčiamais langeliais, didelio ir mažo formato).

Gamina įvairias medžiagas: druskinę tešlą, tąsą medžiagą, skystį burbulams. Jas lipdo, tąso, pučia.

Grupuoja daiktus pagal jų paskirtį: indai, baldai, žaislai, buities prietaisai, paaiškina, kodėl priskiria tai daiktų grupei.

Pilsto skystas ir birias medžiagas į įvairios formos indus, daro išvadas.

Liečia, glamžo, kerpa įvairių rūšių medžiagas (liną, šilką, vilną). Sužino apie jų pagaminimą (linas užauga, šilkas - iš drugių kokonų ir pan.).

Iniciatyvumas ir atkaklumas

Vertybinių nuostata. Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.

Esminis gebėjimas. Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.

Vaiko pasiekimai

2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų
● Pats pasirenka vieną iš kelių daiktų. ● Sugalvoja būdus, kaip pasiekti norimą daiktą. ● Mėgsta išbandyti naujus žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą. ● Reiškia savo norus, sakydamas	● Pats pasirenka ir žaidžia vienas ar su draugais. ● Įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą jei susidomi. ● Laukia suaugusiųjų pagalbos, kai susiduria su	● Pats pasirenka ir ilgesnį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. ● Suaugusiojo pasiūlytą veiklą atlieka susitelkęs, išradingai, savaip, savarankiškai. ● Ilgesnį laiką pats	● Turiningai plėtoja paties pasirinktą veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną, kelias dienas. ● Susidomėjęs ilgesniam laikui įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą. ● Siūlo vaikams ir suaugusiajam įsitraukti į jo paties sugalvotą veiklą.

„ne“.	nesėkme.	bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį.	● Savarankiškai bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepasisėkus bando įtraukti bendraamžius ir tik po to kreipiasi į suaugusįjį. ● Nuo pradžios iki pabaigos gali atlikti ir nepatrauklią veiklą. ● Palankiai priima iššūkius, bando pats kliūtis.
-------	----------	---	---

Vaikų veiksenų pavyzdžiai

Aktyviai dalyvauja ryto rato veikloje.
Rūšiuoja skirtingų rūšių makaronus. Rūšiuoja sagas pagal dydį, spalvą, skylių skaičių. Užsėga sagas, užriša raištelius, sukiša juosteles į butelį. Iš virvės ant grindų padaro maršrutą. Vėliau virvę nuima ir nueina pavaizduotą maršrutą.
Stato, konstruoja pagal brėžinius, paveikslėlius.
Pasiskirsto grupelėmis ir keletą dienų kuria bendrą darbą: piešinį, statinį, knygą, plakatą. Siūlo idėjas gimtadienių, pramogų, švenčių organizavimui, žaidimo erdvių pertvarkymui.
Kuria pasirinktą arba auklėtojos pasiūlytą objektą iš konstruktorių, popieriaus, gamtinės medžiagos, buitinių atliekų ir juos užbaigia.
Pučia kamuoliuką, vatą su šiaudeliu iki nustatytos ribos, pagal nubraižytą liniją.
Kuria knygą, katalogą apie mašinas, įtraukia kitus vaikus.
Savarankiškai pasirenka veiklą: dėlioja dėliones, konstruoja, piešia, lipdo, varto knygutes, žaidžia kortelių žaidimus, spalvina, muzikuoja ir kt.
Savarankiškai pasirenka, kaip atlikti meninę veiklą: spalvinti kreidelėmis, guašu, pieštukais, flomasteriais ir t. t.
Pats pasirenka žaidimą ir ilgai jį plėtoja pats vienas ar su draugais (pvz. „Namai“, „Statybų aikštelėje“ ir kt.).
Sprendžia auklėtojų sudarytas problemines situacijas - teikia pasiūlymus.
Rodo iniciatyvą vadovauti sugalvotam žaidimui, kviečia prisijungti kitus vaikus, auklėtoją.
Stengiasi išbandyti savo galimybes meninėse veiklose.
Bando pradėtą darbą atlikti iki galo.
Nepavykus sukonstruoti statinio, suklijuoti darbelio, bando padaryti kitaip, nepasisėkus pirmiausia prašo draugo pagalbos, o tik po to kreipiasi į suaugusįjį.
Padeda draugui įveikti problemas: suvarstyti batų raištelius, užsitraukti striukės užtrauktuką, užsirišti šaliką ir pan.

4.6.3. Komunikavimo kompetencija

Sakytinė kalba – klausytis, kalbėti, bandyti skaityti, rašyti, išreiškiant save ir bendraujant su kitais. Ši kompetencija reiškiasi visose vaiko gyvenimo srityse: atrandant ir pažįstant save ir pasaulį, bendraujant ir būnant greta su kitais, išreiškiant save ir kuriant, suvokiant žmogaus ir gamtos sukurtą grožį, perimant bendrąsias žmogaus vertybes ir pačiam jas kuriant.

Sakytinės kalbos srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- aplinkinių kalbėjimo klausymasis ir supratimas;
- natūralus kalbėjimas su suaugusiais ir vaikais;

- savo patirties ir išgyvenimų reiškimas kalba.

Rašytinė kalba – tai vaiko rašymas ir skaitymas. Ji perprantama natūralioje aplinkoje, savarankiškoje paties vaiko veikloje, atsiradus ar sužadinus poreikį kažką parašyti ir perskaityti. Rašymas – tai ne raidžių ar žodžių rašymo ir skaitymo mokymas. Rašymas prasideda pirmomis vaiko braukomomis linijomis, taškeliais, keverzonėmis, atsitiktinai parašytais raidžių elementais, raidėmis. Skaitymas – labai sudėtingas skaitymo gebėjimų formavimasis, kurį lemia vaiko įgudimas klausyti ir kalbėti bei jo gyvenimiška patirtis.

Rašytinės kalbos srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- raidžių, žodžių bei įvairių simbolių atpažinimas;
- raidžių bei žodžių rašinėjimas, įvairių simbolių braižymas/piešimas;
- trumpų žodelių skaitymas.

Sakytinė kalba			
Vertybinių nuostatų. Nusiteikęs išklausti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.			
Esminis gebėjimas. Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreiškdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.			
Vaiko pasiekimai			
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų
• Klausosi ir reaguoja į įvairius garsus. Atkartoja garsus, bando tarti žodžius.	• Vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius. • Atpasakoja trumpus kūrinėlius. • Išklauso kūrinį iki galo nepertraukdamas skaitančiojo.	• Išskiria pirmą ir paskutinį garsą trumpuose žodžiuose. • Vartoja vaizdingus, palyginamuosius žodžius. • Deklamuoja eilėraščius.	• Išskiria garsą žodžio pradžioje, viduryje ir gale. Suvokia pasakojimo, pokalbio eigą, supranta ir interpretuoja. • Vartoja antonimus ir sinonimus. • Kuria ir pasakoja įvairius tekstus (mįsles, humoristines istorijas ir pan.).
Vaikų veiksenų pavyzdžiai			
Klausosi pasakų, sakmių, padavimų, eilėraščių, muzikos įrašų. Dalyvauja pokalbiuose apie ką tik skaitytą tekstą, dialoguose reikšdamas savo mintis ir idėjas. Klausosi vaizdingų posakių apie kalbą ir jos reikšmę. Klausosi trumpų pasakaičių. Sudarinėja, kuria žodžius. Perpasakoja grožinės literatūros kūrinį, įtraukdamas daug detalių. Pasakoja pagal paveikslėlių seriją. Atpažįsta ir bando įvardinti elementarius simbolius (raides). Deklamuoja. Žaidžia garsų žaidimus. Pasakoja, ką nupiešė, žaidžia žaidimus su žodeliais (kas sugalvos žodį su viena ar kita raidele, „ką aš apibūdinau“). Mokosi eilėraščių. Galvoja mažiųjų žodžių. Žaidžia kūrybinius – vaidmeninius žaidimus.			
Rašytinė kalba			
Vertybinių nuostatų. Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.			

Esminis gebėjimas. Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.			
Vaiko pasiekimai			
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų
• Įvairiomis rašymo priemonėmis, spontaniškai brauko popieriaus lape, keverzoja. • Varto knygeles. Klausosi trumpų kūrinėlių.	• Domisi rašikliais ir kompiuteriu. • Pradeda domėtis raidėmis ir bando jas „naudoti“ savo veikloje. • „Skaito“ knygelių paveikslėlius.	• Supranta spaudinių funkcijas: kalendorius, valgiaraštis, reklama. Kopijuoja ir bando rašyti raides. • Kompiuteriu spausdina raides. • Domisi raidėmis ir supranta, kad raidės turi pavadinimus.	• Supranta rašymo tikslus. Spausdintinomis raidėmis rašo savo vardą kopijuoja aplinkoje esančius žodžius. • Supranta, kad garsas siejasi su raide, o raidės sudaro žodį. • Žino keliolika abėcėlės raidžių. • Perskaito savo vardą.
Vaikų veiksenų pavyzdžiai			
Kuria pasakas, istorijas, piešia joms iliustracijas ir kuria savo knygeles. Sugalvoja pavadinimą, pabaigą ar pradžią pateiktai istorijai. Lipdo raideles iš plastilino, modelino. Kuria raides iš pagaliukų, kempinėlių ir kitų įvairių medžiagų. Lankosi miestelio bibliotekoje. Dėlioja raidžių korteles ir bando skaityti. Kopijuoja atskiras raides, žodžius. Rašo savo vardą. Ieško savo vardo raidės grupės aplinkoje, knygose. Žaidžia raidžių pažinimo ir skaitymo stalo žaidimus. Apvedžioja raidžių trafaretus, nuspalvina, iškerpa. Piešia raidžių elementus. „Rašo“ smėlyje, sniege, ant lentos ir šviesos stalo.			

4.6.4. Sveikatos saugojimo ir stiprinimo kompetencija

Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai – tai vaiko sveikatai saugoti ir stiprinti būtini įpročiai ir elgesys, gebėjimas palaikyti asmeninę švarą, tvarką, mitybos įgūdžius, aplinkos švarą ir tvarką. Įgydamas kasdieninio gyvenimo įgūdžius, vaikas ugdomi savarankiškumą, tvarkingumą, atsakingumą, saugumą ir sveikatą.

Fizinis aktyvumas – prigimtine vaiko reikmė. Tai spontaniškas vaiko judėjimas, siekiant ugdyti fizinės vaiko ypatybes (lankstumą, vikrumą, ištvermę, greitumą, judesių koordinaciją, pusiausvyrą).

Fizinio aktyvumo srityje išskiriami tokie esminio gebėjimo komponentai:

- stambiosios motorikos įgūdžiai;
- smulkiosios motorikos įgūdžiai;
- akių koordinacija;

Kasdienio gyvenimo įgūdžiai

Vertybinių nuostatų: Noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.			
Esminis gebėjimas: Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.			
Vaiko pasiekimai			
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų
• Padedamas arba savarankiškai valgo ir geria. • Padedamas arba savarankiškai plaunasi ir šluostosi rankas, veidą, išsipučia nosį. • Paprašytas padeda į vietą žaislą. • Prašosi, eina į tualetą, savarankiškai ar priminus naudojami naktipuodžiu. • Įkerpa popieriaus lapą. • Kreipiasi pagalbos kai jaučiasi blogai.	• Savarankiškai valgo ir geria. • Savarankiškai naudojami tualetu, priminus laikosi higienos įpročių. • Padedamas arba savarankiškai nusirengia ir apsirengia. • Padedamas susitvarko žaidimo vietą. • Kerpa žirkėmis tiesia liniją. • Žino, kad vaisius ir daržoves valgyti sveika.	• Gana tvarkingai valgo. • Naudojami tualetu savarankiškai. • Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, aunasi ir nusiauna batus. • Žaisdamas priminus arba savarankiškai stengiasi elgtis saugiai. • Įkerpa žirkėmis nupieštas figūras (apskritimą, trikampį, kvadratą). • Suvokia sveiko maisto naudą ir saldumynų perteklių.	• Valgo tvarkingai, moka naudotis stalo įrankiais. • Gali įvardyti kokį maistą valgyti sveiką, kokį – ne. • Savarankiškai apsirengia ir nusirengia. Savarankiškai laikosi higienos įpročių. • Savarankiškai ir priminus laikosi sutartų saugaus elgesio taisyklių. • Žirkėmis kerpa įvairius paveikslėlius. • Žino elementarius sveikos mitybos principus.
Vaikų veiksenų pavyzdžiai			
Žaidžiama siužetiniai žaidimai: „Parduotuvėje“, „Kavinėje“, „Gimtadienyje“ ir t.t. Žaidžia didaktinius žaidimus: „Aš plaunu rankytes“. Ugdamosios veiklos metu apžiūri daržoves ir vaisius, jas ragauja, mokosi kaip jas paruošti naudojimui. Dalyvauja probleminiuose pokalbiuose: „Kodėl reikia laikytis švaros?“, „Kaip elgtis gatvėje?“ ir t.t. Žiūri mokomuosius filmukus apie saugų elgesį. Kuria projektus: „Sveikas maistas“, „Saugus elgesys“. Pasivaikščiavimo metu, prižiūrint pedagogui, stebi judriąją gatvės dalį, mokosi saugaus elgesio taisyklių. Išvyka į gaisrinę.			

Fizinis aktyvumas
Vertybinių nuostatų: Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.
Esminis gebėjimas: Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydami pusiausvyrą, spontaniškai ir tiksliai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių – rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.
Vaiko pasiekimai

2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų
● Savarankiškai atsistoja, pasilenkia, ropoja. ● Padedamas lipa – nulipa laiptais. ● Nušoka nuo paaukštinimo. ● Eina rateliu. ● Rideną, meta, gauda kamuolį.	● Pastovi ant vienos kojos kelias sekundes. ● Lipa laiptais pristatomuoju žingsniu laikydamasis suaugusiojo rankos arba turėklų. ● Pašoka nuo žemės, nušoka nuo laiptelio, peršoka liniją. ● Tiksliau derina rankų, kojų judesius (segioja sagas, ant virvutės veria smulkius daiktus). ● Pagauna didesnį kamuolį. ● Bėgant gali keisti tempą, greitėti arba lėtėti.	● Eina ant pirštų galų, lipa laiptais nesilaikydamas atramos. ● Šokinėja abiem ir viena koja. ● Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų. ● Atlieka taisyklingus judesius su rankomis ir kojomis. ● Pagauna kamuolį. ● Atlieka įvairius judesius skirtingu tempu.	● Eina pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu. ● Bėgioja vingiais greitėdamas ir lėtėdamas. ● Peršoka žemas kliūtis viena ir abiem kojomis. ● Spiria kamuolį iš įvairių padėčių. Eina ratu, poroje. Važiuoja dviračiu. ● Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai. ● Rankos judesiai taisyklingesni, vikresni. ● Žaidžia komandose, atlieka įvairius sporto žaidimų elementus. ● Sekdamas nurodymais (žodžiu, judesiu) atlieka 2 – 4 judesių pratimus.
Vaikų veiksenų pavyzdžiai			
Žaidžia judriuosius, siužetinius, pirštukų, komandinius žaidimus. Atlieka įvairius sporto elementus: bėga lėtėjant ir greitėjant, lenda, ropoja, šokinėja į skirtingas puses, lipa ir nulipa, mēto ir gauda kamuolį. Veria sagutes, sega ir atsega sagas, varsto batų raištelius, apsimauna ir nusimauna batus. „Ryto rato“ metu dalyvauja mankštose. Aktyviai leidžia laiką lauke bet koku sezonu. Dalyvauja šeimos sporto šventėje „Mama, tėtis ir aš“. Rungtyniauja tarpgrupinėse estafetėse „Mažos kojelės – greitai bėgioja“			

4.6.5. Meninė kompetencija

Vaiko **estetinis suvokimas** reiškiasi gebėjimu matyti, jausti, suvokti ir vertinti aplinkos (gamtos ir aplinkinio pasaulio, žmonių santykių, veiklos), meno kūrinių, savo ir kitų kūrybos grožį bei patiems jį kurti. Tai vaiko estetinių galių – išgyvenimų, intuicijos, jausenos, jautrumo, jausmų, emocijų, skonio, supratimo, suvokimo, poreikių, veiklos ir kūrybos – visuma.

Estetinio suvokimo srityje vaikui ugdomas tobulėja:

- estetiškas suvokimas – meno, savo ir kitų kūrybos bei aplinkos estetikos suvokimas;
- estetiškas jautrumas – gebėjimas pastebėti, įžvelgti grožį ir juo gėrėtis;
- estetiškas vertinimas – nusiteikimas gerbti ir tausoti grožio vertybes;
- meno, gamtos, aplinkos, žmonių veiklos, savo ir kitų kūrybos estetiškas vertinimas.

Vaiko **meninė raiška** – tai vaiko išpūdžių, išgyvenimų, supratimo, emocijų, jausmų patirties, reiškimas ir vaizdavimas meninės raiškos būdais ir priemonėmis: veiksmu, judesiu, žodžiu, balso intonacija, spalva, linija, forma ir kt.

Vizualinis menas – tai vaiko raiška vaizdų kalba tapant, liejant akvarele, piešiant tradicinėmis ir skaitmeninėmis priemonėmis, lipdant, konstruojant, aplikuojant, spauduojant, lankstant, karpant ir kt.

Muzika – tai vaiko raiška garsu, melodija, ritmu, dainuojant, grojant, ritmuojant, klausantis muzikos, kuriant, improvizuojant.

Šokis – tai vaiko raiška judesiu šokant liaudies ratelius, šokamuosius žaidimus ir improvizuotai kuriant trumpas judesius, nesusijusių su šokio žanru, sekas.

Vaidyba – tai veikėjo vaizdavimas naudojant improvizuotus savo paties ar lėlės (žaislo) judesius, veiksmus, žodžius, balso intonacijas, veido mimiką.

Meninės raiškos srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- emocijų, patirties, minčių, išpūdžių raiška meninėmis priemonėmis ir būdais;
- meninės raiškos priemonių tyrinėjimas ir eksperimentavimas;
- meninė kūryba ir improvizacija.

Meninė raiška			
Vertybinė nuostata. Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.			
Esminis gebėjimas. Spontaniškai ir savitai reiškia išpūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.			
Vaiko pasiekimai			
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų
• Išbando dailės priemones. • Spontaniškai keverzoja rankų judesiais piešinius, juos apžiūri. • Džiaugiasi dailės priemonių paliekamu pėdsaku ir patiriamais jutimais. • Siekia pakartoti ir pratęsti įdomią patirtį.	• Patirtį išreiškia naudodamas įvairias linijas, jų derinius, geometrines ir laisvas formas, spalvas. • Eksperimentuoja dailės priemonėmis atspausdamas spalvas.	• Patirtį išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. • Eksperimentuoja išbandydamas skaitmenines priemones.	• Dailės darbus papildo grafiniais ženklais (raidėmis, žodžiais). • Eksperimentuoja mišriomis dailės priemonėmis ir technikomis.
Vaikų veiksenų pavyzdžiai			
Piešia įvairia technika: guašu , akvarele, anglimi, spalvotais pieštukais, vaškinėmis kreidelėmis. Eksperimentuoja maišydami spalvas ir atranda naujus atspalvius. Tapo ant netradicinių paviršių: audinio, stiklo, plėvelės ir pan. Aplikuoja „mozaikos“ principu. Gamina savo vardinį antspaudą iš plastiko, kamštinės medžiagos. Derina kelias dailės raiškos technikas viename darbe. Ornamentuoja, sistemingai kartodamas elementus.			

Piešia-kuria paveikslus pasinaudodamas šviesos stalu. Tapo vitražus. Piešia išbandydamas žvakės, muilo burbulų, kartono panaudojimo galimybes. Kuria koliažus. Konstruoja erdvines figūras iš popieriaus, gamtinės medžiagos, antrinių žaliavų. Dėlioja draugystės mandalą, kuria knygelę „Mano grupės draugai ir aš“ (nupiešia pakomentuoja, kuo jis pats pati ir kiekvienas vaikas skiriasi, ypatingi). Dalyvauja dailės darbų parodose, projektuose, akcijose kurias organizuoja įstaigos pedagogai . Piešia veiksmo siužetus iš pasakų, kuria iliustracijas eilėraščiams, pasakoms. Gamina šventines dekoracijas, sveikinimus, rėmelius, kvietimus, skelbimus. Daro darbelius iš plastilino, tešlos, modelino, papjė mašė. Kuria statinius iš smėlio, kinetinio smėlio, „Buberio“. Piešia kreida ant asfalto, pagaliuku ant smėlio, stato smėlio pilis, „kepa“ bandeles. Mokosi kirpti žirkklėmis, kerpa siauras juosteles. Plėšo, klijuoja įvairaus storio popierių. Piešia lietų, sniegą, debesis. Taško dažus per tinklėlį naudodamas trafaretą. Pasakoja apie piešinį. Štampuoja įvairių formų štapais: kamšteliais, trintukais, bulvėmis, pirštukais, plaštaka ir kt. Minko, suploja, ištempia, volioja tarp delnų plastilino, modelino ar molio gabalėlį, bando sujungti juos. Lipdo nesudėtingus darbelius (lazdelė, bandelė, kamuoliukas). Kuria darbelius grotažo technika.			
Muzika ir šokis			
Vertybinė nuostata. Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.			
Esminis gebėjimas. Spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vizualinėje kūryboje.			
Vaiko pasiekimai			
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų
• Klausosi įvairios muzikos, dainuoja, niūniuoja, leidžiasi žaidinamas. • Ploja, trepsi, barškina. • Atkartoja 2-3 garsų melodijas ir daineles. • Mėgdžioja veiksmus ir intonaciją.	• Dainuoja trumpas, aiškaus ritmo daineles. • Kuria ritminius motyvus. • „Šoka,, vaizduojamuosius šokamuosius žaidimus.	• Atpažįsta kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) girdėtus kūrinius. • Dainuoja dialoginio pobūdžio daineles. • Šoka šokius pritaikant skirtingo tempo dalis.	• Dainuoja platesnio diapazono vienbalses daineles. • Groja 2-3 garsų melodijas. • Šoka ratelius pritaikydamas įvairius žingsnelius. • Šoka išreikšdamas erdvės (aukštai-žemai) ir laiko (greitai-lėtai) elementus.
Vaikų veiksenų pavyzdžiai			

Klausosi muzikinių kūrinių ar fragmentų. Išklausius muzikos, pasakoja vaizdinius arba įvardina instrumentus. Domisi muzikinių kūrinių atlikėjų grupėmis. Muziką išreiškia judesiu. Dainuoja, šoka ratelius. Mėgdžioja gamtos garsus. Skanduoja skanduotes, mįsles, patarles. Išbando įvairius garso išgavimo būdus, gaminasi barškučius (pvz. į dėžutę įberia kruopų, įdeda kaštoną ar pan.). Šoka panaudodamas pristatomąjį žingsnelį, apsisukimo elementus ir pan. Kuria „savo dainelę“, „savo šokį“. Kuria ritmą atsitiktiniais daiktais, bei panaudodamas muzikinius instrumentus. „Dainuoja savo vardą“. Žaidžia improvizuotą koncertą grupėje. Dalyvauja darželio koncertuose.			
Vaidyba			
Vertybinė nuostata. Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.			
Esminis gebėjimas. Vaidindamas vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą. Išplėtoja vyksmą dialogu monologu keisdamas balso intonacijas.			
Vaiko pasiekimai			
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų
• Žaidžiant sūpavimo, kykavimo, jodinimo, kutenimo, pirštukų žaidimus, mėgdžios įvairias išgirstas intonacijas, parodytus veiksmus. • Muzikiniuose rateliuose judesiais, veiksmais vaizduos siužeto elementus, reikš savaime kilusias emocijas.	• Kuria dialogą tarp veikėjų. • Atkuria matytų situacijų fragmentus.	• Vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą. • Susikuria vaidybinę aplinką.	• Improvizuoja trumpos žodines veikėjų frazes. • Tikslingai naudoja daiktus teatro reikmėms.
Vaikų veiksenų pavyzdžiai			
Žaidžia-vaidina trumputes sceneles pagal literatūrinius, muzikinius, istorinius siužetus. Žaidžia stalo teatrą. Kuria veiksmų siužetą iš „čia ir dabar“ pasigamintų ar aplinkoje rastų daiktų. Kuria spektakliukus draugams. Vaidina panaudodamas pirštukines ir pirštines lėles. Lankosi atvažiuojamuose spektakliuose.			
Estetinis suvokimas			
Vertybinė nuostata. Domisi, gėrasi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.			
Esminis gebėjimas. Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais.			

Vaiko pasiekimai			
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų
- Išbando įvairias dailės medžiagas ir priemones. - Varto spalvingas knygeles, dailės kūrinius. - Atpažins (suklus, rodys) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius.	- Džiaugiasi menine veikla, nori šokti, dainuoti, vaidinti. - Keliais žodžiais ar sakiniais pasako savo meninius išpūdžius. - Reaguoja į kitų vertinimus. - Grožisi gamtos garsais, spalvomis.	- Dalijasi išpūdžiais po koncertų, spektaklių. - Supranta ir pakomentuoja kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus)	- Papasakoja išpūdžius apie meninio kūrinio siužetą. - Grožisi ir palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, įvardija kodėl gražu. - Pastebi papuoštą aplinką.

Vaikų veiksenų pavyzdžiai

Dalyvauja įstaigoje organizuojamuose renginiuose (Kalėdos, vaikų viktorinose, Rudenėlio šventėje, Advento vakaronėje, ir kt.).

Klausosi gyvai atliekamos profesionalios muzikos (kviestiniai svečiai).

Varto liaudies meno knygas, apžiūri tautodailės darbus.

Piešia ir emociškai komentuoja savo piešinius.

Dalyvauja ir stebi vaikų parodas, jas aptarinėja.

Lankosi parodose, spektakliuose, koncertuose.

Daro proginis atvirukus, įvairius darbelius, kompozicijas sau, tėvams, draugams.

Kūrybiškumas

Vertybinė nuostata. Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.

Esminis gebėjimas. Savitai reiškia savo išpūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.

Vaiko pasiekimai

2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų
- Patiria naujus išpūdžius. - Lavina pojūčius. - Džiaugiasi savo kūrybine veikla.	- Ižvelgia naujas įprastų daiktų savybes. - Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų.	Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones.	- Ieško netikėtų sprendimų. - Fantazuoja.

Vaikų veiksenų pavyzdžiai

Kuria pasakojimus pagal savo ir draugų dailės darbelius.

Eksperimentuoja ant balto ir spalvoto (sausos ir šlapio), įvairaus formato, dydžio popieriaus pirštu, teptuku, šiaudeliu, trintuku, kamšteliu, sagute.

Dailės priemonėmis reiškia savo literatūrinius, muzikos kūrinio ar kitokius meninius išpūdžius.

Aplikuoja iš skirtingo šiurkštumo, storumo, įvairių spalvų popieriaus, buityje nereikalingų laikraščių, tapetų, folijos ir kt.

Gamina, atvirukus, kvietimus, knygeles, dovanėles draugams, šeimos nariams; įvairią atributiką, dekoracijas šventėms.

Dalyvauja meniniuose projektuose.

4.6.6. Mokėjimo mokytis kompetencija

Mokėjimas mokytis suprantamas kaip noras mokytis, atkaklus užsibrėžto tikslo siekimas, atsakomybė už savo mokymąsi. Tai gebėjimas išsikelti mokymosi tikslus, planuoti, kaip jų bus siekiama, pasirinkti tinkamus mokymosi būdus, apmąstyti mokymosi procesą, įsivertinti rezultatus ir atsižvelgiant į juos kelti tolesnį tikslą.

Esant motyvacijai mokytis, vaikui tobulėja:

- numatymas, ko nori išmokti;
- aktyvus mokymasis;
- gebėjimas apmąstyti, ko išmoko.

Tyrinėjimas – tai procesas, kai atidžiai žiūrint, klausant, uodžiant, liečiant, klausinėjant, informacijos ieškant įvairiuose šaltiniuose sužinoma apie gyvosios ir negyvosios gamtos objektus bei reiškinius, žmogaus sukurtus daiktus, žmonių gyvenimą. Tyrinėjimas apima ir bandymus (eksperimentus). Tyrinėjimas apibūdinamas kaip: smalsumas, gebėjimai kelti problemas, apmąstyti tyrinėjimo rezultatus ir padaryti išvadas, saugaus tyrinėjimo taisyklių žinojimas ir supratimas.

Tyrinėjimo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- domėjimasis supančia aplinka;
- tyrinėjimas pasinaudojant įvairiais pojūčiais;
- atrastų, sužintų dalykų aptarimas.

Problemų sprendimas – tai gebėjimas suprasti, įvertinti, interpretuoti ir pritaikyti žinias iššūkių, sudėtingų užduočių ar sunkumų sprendimui. Išskiriami tokie problemų sprendimo žingsniai:

Problemų sprendimo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- problemų atpažinimas, įžvelgimas,
- sprendimų, išeičių paieška ir tinkamiausio sprendimo pasirinkimas bei įgyvendinimas, pasekmių, panaudojus sprendimą, stebėjimas ir apmąstymas.

Iniciatyvumas apibūdinamas kaip smalsumas, domėjimasis nauja informacija bei veikla, entuziastingas naujos informacijos, naujų veiklos ar raiškos būdų ieškojimas, noras išmokti.

Atkaklumas – yra gebėjimas gana ilgą laiką amžiaus galimybių ribose nepalikti atliekamos veiklos. Tai yra ilgalaikio dėmesingumo išlaikymas, gebėjimas išsaugoti informaciją bei idėjas atmintyje, kurias ateityje jis gali panaudoti įvairiose veiklose ir situacijose, nepasimesti nesėkmės situacijoje, didelėmis pastangomis pasiekti sėkmės. Atkaklumo pagrindas yra vaiko noras daryti įtaką aplinkiniam pasauliui, noras pasiekti tikslą.

Šioje srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- gebėjimas pačiam susirasti veiklos ir ją turiningai plėtoti;
- gebėjimas įsitraukti į suaugusiojo pasiūlytą ugdymąsi skatinančią veiklą ir ją išradingai plėtoti;
- gebėjimas susidoroti su kliūtimis siekiant sumanymų realizavimo.

Kūrybiškumas suprantamas kaip asmenybės savybė, susijusi su gebėjimu atrasti tai, kas nauja, originalu, netikėta. Kūrybiškumui ugdyti būtina saugi ir vaiką priimanti aplinka.

Kūrybiškumo srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- domėjimasis naujais, nežinomais, sudėtingais dalykais;
- gebėjimas įžvelgti problemas, klausinėti, diskutuoti, įsivaizduoti, fantazuoti;
- gebėjimas ieškoti atsakymų, netikėtų idėjų, kurti variantus, savaip pertvarkyti, pritaikyti;
- drąsa veikti, daryti savaip.

Vertybinė nuostata. Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko.
Esminis gebėjimas. Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusius,

klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, sprenddamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.			
Vaiko pasiekimai			
2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų
• Domisi, klausinėja, kas kaip veikia. • Veikia spontaniškai ir tikėdamasis rezultato. • Džiaugiasi tuo, ko išmoko.	• Siūlo žaidimų idėjas. • Pasako, ką veikė ir ką išmoko. • Stebi, ką daro kiti ir pakartoja.	• Mėgsta kūrybiškai žaisti, veikti, siūlo veiklos idėjas. • Norėdamas ką nors išmokti, pasako ko nežino ar dėl ko abejoja. • Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas. • Aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, bando nuspėti veiksmų pasekmes.	• Kalba apie tai, ką norėtų išmokti, ką darys, kad išmoktų. Pasako, ką jau išmoko. • Imasi iniciatyvos savo pasiūlytomis idėjomis įgyvendinti. • Drąsiai ieško atsakymų į klausimus, rodo iniciatyvą išskeldamas ir sprenddamas problemas. • Randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose. • Mokosi iš kitų.
Vaikų veiksenų pavyzdžiai			
Iš sagų, pagaliukų, geometrinių figūrų, siūlų sukuria pasirinktą objektą arba atkartoja pagal duotą pavyzdį (brėžinį, piešinį). Piešia, braižo savo grupės, lauko aikštelės, kambario planą, kiemo, gatvės žemėlapi. Ieško informacijos knygos, enciklopedijose, albumuose, tariasi su draugais, klausinėja. Varto darbelių knygas, mokosi kurti pagal knygos pateiktus pavyzdžius. Planuoja, kokių priemonių, medžiagų reikės. Spėlioja: „Kuris kelias ilgesnis?“, „Kuris daiktas sunkesnis?“, „Kuris indas didesnis?“. Siūlo būdus, kaip sužinoti, patikrinti, kuo pamatuoti. Iškerpa iš reklaminių bukletų sveikus produktus, juos klasifikuoja, kuria meniu, patiekalų receptus (klijuoja į popierinę lėkštę, lankstinuką). Ieško „lobio“ pagal nupieštą žemėlapi. Pasiruošia vietą žaidimui, sugalvoja, ką žais. Pasako, kad nori išmokti rašyti, skaityti, skaičiuoti, išsiaiškinti, tyrinėti aplinką. Stebi auklėtojos atliekamus veiksmus (pvz. atsega ir užsega sagas ir pats bando tą padaryti). Imasi įvairių suaugusiųjų darbų, padeda tvarkyti, valyti, padengti stalą, imituoja mamos ir tėčio darbus (skalbia, lygina rūbus, eina į parduotuvę, remontuoja mašinas, atlieka staliaus darbus ir kt.). Stebi ką daro kiti ir stengiasi pakartoti. Žaidžia kūrybinius žaidimus, laikosi įprastų, gerai žinomų veiksmų sekos, mėgdžioja kitus. Klausinėja suaugusiųjų kas, kaip, kodėl vyksta, pats savarankiškai bando ieškoti atsakymų. Ieško sprendimų, o pagalbos į suaugusiųuosius kreipiasi tik tada, kai pats negali išspręsti. Užduoda atvirus klausimus suaugusiems apie jį supančius reiškinius, objektus „kodėl“, „kaip“, „kada“, „iš kur atsiranda“. Pastebi ir išbando grupėje naujai atsiradusias priemones, žaislus.			
Problemų sprendimas			
Vertybinė nuostata. Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams įveikti.			

Esminis gebėjimas. Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.

Vaiko pasiekimai

2–3 metų	3–4 metų	4–5 metų	5–6 metų
● Imasi sudėtingos veiklos, nepavykus prašo pagalbos. ● Keisdamas veikimo būdus stebi savo veiksmų pasekmes.	● Išbando įvairias daiktų panaudojimo galimybes. ● Norėdamas įveikti kliūtį išbando jau taikytus, ar naujai sugalvotus veikimo būdus. ● Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus.	● Ieško tinkamų sprendimų, tariausi su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių. ● Nepasisekus samprotauja, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos.	● Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes. ● Tariausi su kitais vaikais ar suaugusiais dėl veiksmų atlikimo. ● Nepasisekus bando kelis kartus, ieškodamas vis kitos išeities arba prašo kito vaiko ar suaugusiojo pagalbos. ● Sudėtingą veiklą, kliūtis, sunkumus ar problemas priima natūraliai, nusiteikęs juos įveikti.

Vaikų veiksenų pavyzdžiai

Suranda paslėptą daiktą pagal žodinį nurodymą arba simbolius. Žaidžia situacijų žaidimus (aptaria, kaip reiktų elgtis tam tikros situacijos metu: pasiklydus parduotuvėje, kilus gaisrui, susižeidus, sušalus). Pritaiko skirtingo dydžio dangtelius indeliams, buteliukams. Suranda sprendimą, kaip padalinti į 2 lygias dalis smėlį, kruopas, pupeles (pamatuoja indeliais, šaukštais, pasveria, suskaičiuoja). Sijuoja smėlį, pilsto vandenį iš vieno indo į kitą, stengdamiesi neišbarstyti, neprilaistyti. Bando, kol pavyksta.

Svarsto, iš ko galima pagaminti lesyklą, mašiną, lėlę. Vienas ar su draugais galvoja planą, kaip darys, kokių priemonių reikės. Žaidžia stalo žaidimus „Kas netinka?“, „Asociacijos“, „Alias“. Į indą su vandeniu beria žirnių, pupelių, moliūgų sėklas, stebi jų daigumą. Sėja sausas sėklas - nelaisto, sėja drėgnas sėklas - laisto. Spėja, kas nutiks. Ieško atsakymų į klausimus „Kas sunkesnis?“, „Kuris miestas toliau?“, „Kodėl nuvyto augalas?“. Suranda skirtumus ir panašumus tarp augalų, gyvūnų, transporto priemonių ir kitų mus supančių aplinkos daiktų.

Mokosi atpažinti konfliktines situacijas. Apibraukia paveikslėlius, kuriuose vaikai tinkamai elgiasi. Grupuoja paveikslėlius „Geri ir blogi poelgiai“. Bando konfliktines situacijas spręsti savarankiškai. Nepasisekus – laukia pagalbos. Pasakoja pagal paveikslėlius – komentuoja problemines situacijas, jų pasekmes. Kuria darbelį iš popieriaus, nepavykus bando dar kartą. Mokosi padėti vieni kitiems kasdieninėje veikloje. Numato, kurią problemą išspręs su draugais, o kuriai įveikti reikės suaugusiojo pagalbos.

Bando klijuoti suplėšytą knygą, taiso sugadintą daiktą. Žaidžia žaidimą „Labirintų keliu“. Mokosi pats iš nepavykusių sprendimų, veiksmų ar poelgių, bando rasti išeitį, ieško sprendimų, numatydamas pasekmes ir pagalbos pobūdį. Dalyvauja situaciniuose žaidimuose „Ką daryti,

jeigu...“, „Susipykau su draugu“. Įvardija, kas gali padėti susirgus, pasiklydus, gaisro atveju. Žino pagalbos tarnybos numerį 112.

Žino ir pasako kelis būdus kaip galima elgtis, kai niekas su tavimi nedraugauja.

Rodo iniciatyvą sprendžiant problemas, o nepasisėkus - bando suvaldyti savo emocijas, ieško pasiteisinimo, nusiraminimo būdų. Susipykęs su draugu po kurio laiko bando išspręsti nesutarimą, pasiūlo savo atsineštą žaislą, pakviečia žaisti, leidžia pasirinkti norimą vaidmenį.

V SKYRIUS

UGDYMO PASIEKIMAI IR VERTINIMAS

Siekiant Programoje numatyto tikslo, itin svarbus vaidmuo tenka vaiko pasiekimų vertinimui, kuris svarbus visiems ugdymo dalyviams – vaikams, pedagogams, tėvams.

Vertinimas ir ugdymas(sis) yra glaudžiai susiję. Be jų sąveikos nebūtų žengimo į priekį. Tik įvertinę vaiko dabartinius pasiekimus, gebėjimus, žinodami jo poreikius, pomėgius, galime planuoti bei individualizuoti veiklą, kurti aplinką, pasirinkti tinkamiausias priemones, būdus ir metodus, siekti pažangos. Ikimokyklinio ugdymo mokytojai nustato vaiko pažangą ugdymosi srityse periodiškai stebėdami ir fiksuodami jo pasiekimus.

Vaikų pasiekimų vertinimo paskirtis – padėti vaikui tobulėti, atsiskleisti, parodyti savo gebėjimus ir žinias, o ne sutelkti dėmesį į tai, ko jis nežino arba negali atlikti. Pasiekimų vertinimas skirtas:

- pažinti vaiką ir jo individualybę;
- nustatyti vaiko pasiekimų lygį ir daromą pažangą;
- išsiaiškinti kiekvieno vaiko poreikius ir galimybes;
- padėti vaikui pačiam susivokti, kas jam sekasi gerai ir kur reikia pagalbos;
- apie vaiko pasiekimus informuoti tėvus ir siekti bendradarbiavimo;
- pamatyti ir įsivertinti savo darbo veiksmingumą.

Ugdymo(si) pasiekimai vertinami atsižvelgiant į atskirų kompetencijų išskirtus esminius gebėjimus bei pasiekimų žingsnius. Vaiko pasiekimai ir pažanga stebimi ir fiksuojami pagal Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų tvarkos aprašą, kuriame išdėstyta aštuoniolika ugdymosi pasiekimų sričių su esminėmis nuostatomis ir gebėjimais, kuriuos vaikas įgyja iki šešerių metų. Pasiekimai vertinami

2 kartus per metus (rudenį (rugsėjo–spalio mėn.) ir pavasarį (balandžio–gegužės mėn.)). Prireikus atliekami tarpiniai vaikų ugdymosi pasiekimų vertinimai.

Kiekviena ugdymo (si) sritis vertinama atitinkamu žingsniu, sudaroma pasiekimų lentelė, kuri aptariama su tėvais (globėjais) ir leidžia individualizuoti ugdymą bei atkreipti dėmesį į vaiko ugdymo(si) gebėjimus ir sunkumus. Svarbiausi vertinimo dalyviai: vaikai, pedagogai, tėvai. Specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų pasiekimų vertinime dalyvauja ir kiti specialistai. Jie teikia rekomendacijas pedagogams ir tėvams (globėjams) apie vaiko ugdymosi galimybes, perspektyvas, aptaria pagalbos teikimo būdus. Švietimo pagalbos tarnybai rekomendavus, sudaromos individualios programos vaikams, kuriems ugdymo turinys pritaikomas arba individualizuojamas.

Vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimo metodai:

- Stebėjimas – pagrindinis vaiko pažinimo būdas, kurį taiko įstaigos pedagogai.
- Vaikų veiklos rezultatų analizė (kūrybos darbų analizė, vaizdo įrašų analizė, vaiko veiklos nuotraukos su aprašais, žodinė kūryba, rašytinės kalbos pavyzdžiai ir kt.).
- Pokalbis su vaiko tėvais (globėjais), siekiant išsiaiškinti tėvų lūkesčius dėl vaiko ugdymo(si) ir sužinoti nuomonę apie vaiko pasiekimus ir pažangą.

- Pokalbis su vaiku, siekiant išsiaiškinti, kaip vaikas gali išsakyti savo mintis, samprotavimus, požiūrius, išgirsti komentarus apie savo ar kito vaiko veiklą.

Vaikų darbai ir analizės segamos į atskirus aplankalus, skirtus kiekvienam ugdytiniui, ši medžiaga leidžia pastebėti vaiko pasiekimus pagal ugdomas kompetencijas. Vaiko gebėjimų ir pasiekimų segtuvuose kaupiama informacija skirta: pedagogams, tėvams, pačiam vaikui, įstaigos vadovams. Vaiko pasiekimų aplanką sudaro: įvairūs dailės darbeliai, sukurtos knygelės, rašytinės kalbos pavyzdžiai, pedagogų užfiksuoti vaiko keliama klausimai, pasakojimai, žodinė kūryba, fizinio pasirengimo įvertinimas. Sukaupta medžiaga – informatyvi: užrašytas vaiko vardas, data, gali būti užrašyti ugdytinio išsakyti įvertinimai, pedagogo pozityvūs komentarai, nurodytas įdėtos vertinimo medžiagos tikslas.

Vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimo medžiaga yra konfidenciali, neviešinama. Tėvai (globėjai) gali bet kada su ja susipažinti ir išanalizuoti bei aptarti su mokytoju, jei reikia, su specialistais, kurie gali suteikti vaikui pagalbą (logopedas, mokytojo padėjėjas). Apibendrinantys duomenys aptariami mokytojų tarybos posėdyje ir naudojami kryptingai ir tikslingai planuojant ugdomąjį procesą, bendradarbiaujant su tėvais (globėjais).

Vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, pasiekimus ir pažangą vertina grupės mokytojas kartu su logopedu, jei reikia, bendradarbiaujama su Šiaulių r. švietimo pagalbos tarnyba. Apibendrinantys duomenys aptariami Vaiko gerovės komisijos posėdžiuose.

Vaiko pasiekimų aprašas padeda ikimokyklinio ugdymo mokytojoms, kitiems pedagogams ir specialistams atkreipti dėmesį į ugdytinio pažintinės veiklos, elgesio, judėjimo ir kitus ypatumus, dėl kurių jo ugdymasis skiriasi nuo bendraamžių. Ženkla, įspėjantys apie poreikį pritaikyti ugdymo procesą, padeda kryptingiau individualizuoti ugdymąsi ir (ar) konsultotis su švietimo pagalbos specialistu (specialistais), prireikus nukreipti ugdytinį įvertinti ir (ar) reikiamai pagalbai skirti.

Vaiko ir vaikų grupės ugdymosi pasiekimų, pažangos stebėjimas bei vertinimas padeda pedagogams tikslingiau numatyti ugdymo tikslą ir uždavinius, laukiamus vaikų ugdymosi pasiekimus, turinį, būdus, formas, aplinką numatytiems ugdymosi rezultatams pasiekti. Atsižvelgiant į vaikų pasiekimų aprašus, pedagogai nustato kiekvieno vaiko ar vaikų grupės ugdymosi pasiekimus ir numato tolesnio ugdymosi žingsnius, kurie tampa gairėmis, padedančiomis planuoti, sudaryti sąlygas spontaniškai ir tikslingai vaikų veiklai, parinkti natūralius, vaiko prigimtį atitinkančius ugdymo būdus, įtraukti tėvus, bendruomenės atstovus, reflektuoti kiekvieno vaiko ir vaikų grupės ugdymosi pasiekimus ir dalyvavimą ugdymo procese.

Tėvai, susipažinę su vaikų pasiekimų aprašu, geriau supranta, ko galima tikėtis iš ikimokyklinio ugdymo, aktyviau išsako lūkesčius, vertina pasiekimus, įsitraukia į ugdymo procesą.

VI SKYRIUS

LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Bitinas, B. (2000). Ugdymo filosofija. Vilnius, Enciklopedija.
2. D. T. Dodge, L. J. Colker, C. Heroman (2007). Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius: Presvika.
3. Gevorgianienė V., Kairienė D. ir kt., Metodinė medžiaga kompleksinės pagalbos teikimui, 2011. Prieiga internetu: <https://www.ikimokyklinis.lt/index.php/biblioteka/vaiku-ugdymas/metodine-medziaga-kompleksines-pagalbos-teikimui/11339>.
4. Grinevičienė N. (2002). Vaikystės žaidimai. Kaunas: Šviesa.
5. Etninės kultūros ugdymo metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ir priešmokyklinio

- ugdymo pedagogams, 2011. Prieiga internetu:
<http://www.upc.smm.lt/ugdymas/ikimokyklinis/medziaga.php>.
6. Ikimokyklinio ugdymo kokybė. Švietimo problemos analizė, ŠMM, 2012, rugsėjis Nr. 13 (77), ISSN 1822-4156. 4.
 7. Ikimokyklinio ugdymo gairės. Programa pedagogams ir tėvams (1993). Vilnius: Leidybos centras.
 8. Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų sąrašas, patvirtintas 2005 m. balandžio 18 d. LR švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. ISAK – 627.
 9. Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983.
 10. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. balandžio 26 d. įsakymas Nr. V-735/A1-208. „Dėl Privalomo ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Prieiga internetu:
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=423753&p_query=&p_tr2=2.
 11. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.395105>.
 12. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. Vilnius: ŠAC, 2006.
 13. Vaiko teisių konvencija. Prieiga internetu:
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=19848&p_query=&p_tr2=
 14. Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija. 2013. Prieiga internetu:
https://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/02/Valstybine-svietimo-strategija-2013-2020_svietstrat.pdf
 15. Dodge D.T., Rudick S., Berke K. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius: Presvika, 2008.
 16. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, 2014 m.
 17. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, 2015 m.
 18. Ikimokyklinio ugdymo gairės - programa pedagogams ir tėvams. Vilnius, 1993.
 19. Lietuvos švietimo koncepcija. Vilnius: leidybos centras, 1992.
-

PRITARTA

Šiaulių r. Šakynos mokyklos
tarybos 2021 m. gegužės 27 d.
posėdžio protokoliniu
nutarimu Nr. 4.